

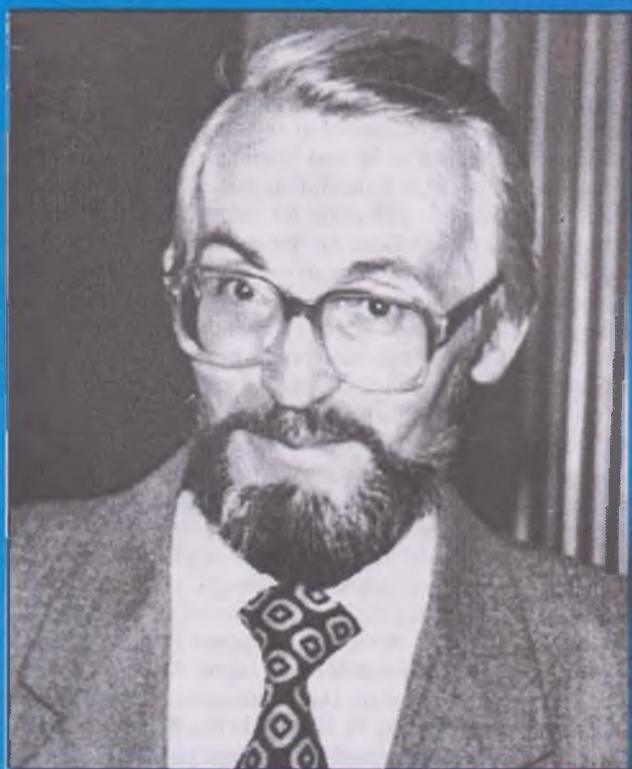
SAL
LECTURĂ

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 39 (338), serie nouă. Miercuri 5 noiembrie 1997. Preț: 1.000 lei

vasile andru

MELANCOLIA
BILANȚULUI

AMINTIREA LUI ARȘAVIR

josé augusto seabra

NOUĂ EPIGRAFE
DIN
BUCUREȘTI

PORTRETUL UNUI CUNOSCUȚ

Face ce face - se umilește, se lingusește, se căciulește - și ajunge, înaintea altora, care au mai multe merite, pe la diverse canale, unde-și plasează, când texte rimătoarești, când opinii, aceleași din-totdeauna, de parcă nimic nu s-ar fi schimbat în România ultimilor ani. Minte cu nonșalanță: Radu Vasile a spus că la ultimul miting de pomină al stângii au fost cel mult cinci mii de suflete, el se preface că-l citează și spune c-ar fi zis de zece mii. Se inflamează, până ajunge să ridice tensiunea microfoanelor și se vorbește de partidul mort în care s-a aruncat, dar Măria Sa mai crede în învieri spectaculoase. ●Nu recunoaște că ar fi fost încolțit în fața unei amabsade și năclăit în spută, căci gazetarii văd peste tot numai vânatoare de vrăjitoare și patrupede pentru sacrificat. Printre marile personalități ale partidului său, îl vede pe Eugen Florescu, mâna dreaptă a celei care a stăpânit cabinetul doi, dar nu are nici o tresărire când ironiile îl săgetează din toate colțurile. ●Intrând în zona culturală, își dă arama pe față, deși barba deasă, albă i-o mai estompează. Geniul oral ar avea Dinu Săraru, cel care a scris mai multe cărți decât a citit, cel care pune virgula între subiect și predicat, cel care a ridicat osanale tiraniei până a făcut hernie de disc, cel care... ●Pierdut în timp dar și prin vremuri, elogiază „Literatura” și „Arta”, una dintre cele mai desuete reviste literare din Republica Moldova, fără să știe că acolo alta e cu adevărat valoroasă: „Contrafort”. Desigur, congeniei lui Grigore Vieru și Nicolae Dabija sunt culmile exigenței sale. Spune-mi cu cine te aduni ca să-ți spun cine ești! ●Se lamentează, se aventurează, se scandalizează într-un fel de amestec triumfalist, fără să-și țină cont de ce impresie face. Nici atunci când se privea în oglindă și spunea că arată ca un porc, nu se gândea ce reacții - favorabile! - va stârni. Acum bocește c-a fost eliminat și din cărțile școlare. Oare, întâmplător? ●Nu-i dăm numele și nici adresa pe care o are. Pe lângă vila din București, și-a recăpătat și vila de la Breaza, și-n această stare plânge pe umerii proletarilor. Chiar nu știți cine-i bardul? B.B.-ul nostru național. Într-o tălmăcire liberă, bardul de Bârca.

PUNCT DE VEDERE

de NICOLAE PRELIPCEANU

Când treci din literatură în presă, ceea ce e dificil să schimbi nu e, să zicem, orarul sau viteza de lucru, ci punctul de vedere care, oricât ar părea el că e același, este esențialmente altul. Și după aceea, când în sfârșit ți-ai apropiat noul punct de vedere, acesta, altul, și nu mai ești în stare să te întorci la literatură decât eventual cu mari eforturi, te trezești multă brusc - desigur și cu voia ta - în administrație. Ți se pare că nu e greu, nu e mare lucru, mai ales dacă zona e cam tot aceea jurnalistică, ba chiar culturală. Dar aici e greu! să treci la un alt punct de vedere asupra celor două pe care le-ai trăit - de bine de rău - până atunci. Cei care-și schimbă profesiunile, așa cum aflăm despre vestici, cu asta trebuie să se acomodeze, cu un nou, mereu altul, punct de vedere.

Nu hârtiile, nu birocrăția teucid în administrație, ci punctul de vedere asupra vechiului tău punct de vedere: un fel de dispreț, de superioritate, ascunsă cât să nu răzbească din toate cuvintele, față de cei care scriu, fie ei scriitori, fie ziariști. Și o subînțeleasă convingere că ei, cei care fac, sunt mult deasupra celorlalți. Ba, unii, mai rudimentari în gândire, își și închipuie - câteodată cu glas tare - că ar putea distruge un ziar, o televiziune, o editură, prin „pârghiile” care le stau, cred ei, în mâini. Nu e, nici în aceste cazuri, altceva decât un conflict, la urma urmelor explicabil, între diferite puncte de vedere. Și, în plus, o adâncă neînțelegere a naturii umane, căci punctele de vedere contrare trebuie respectate și, eventual, armonizate, nu pentru a aplica nu știu ce cartă a drepturilor omului, ci deoarece altfel nu am fi, nu am exista, ne-ar distruge propriile noastre puncte de vedere.

Poate că de aceea e lumea atât de variată, atât de atractivă în ultima instanță, pentru că e privită și privește prin și cu nenumărate puncte de vedere. Din unghiuri nebănuite. Că numai proștii își absolutizează propriul lor punct de vedere, creând, dacă ajung să pună mâna pe putere, totalitarisme, e un adevăr banalizat. Dar să nu-l uităm și să-l repetăm celor care, absorbiți de prin munca lor, stimabilă ca oricare alta, sunt prea înclinați să o disprețuiască pe aceasta din urmă. Ceea ce nu înseamnă că poți trece ușor, într-o singură viață, din punct de vedere în punct de vedere, ca albina din caliciu în caliciu, fără să-ți pierzi destul de repede identitatea, care e dată, totuși, din punctul tău de vedere.

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din România
- Fundația Luceafărul
- Cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)
Marius Tupan (redactor-șef)
Ioan Es. Pop (secretar general de redacție)
Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

OPINIOMANIA REBELĂ

de MARIUS TUPAN

Printre multe molime care bânuie societatea românească, se află una, rebelă, nu foarte răspândită, dar greu de lecut, căci a atins doar anumite persoane, ce se consideră, dragăliță Doamne, conștiințe naționale, spirite justițiare, călăuze de soi și ce le-o mai trăzni prin cap. N-au fost sortate de vre-o instanță supremă, nici după criterii morale, artistice sau simpatetice, ci s-au adunat ad-hoc, de la sine putere, cu scopuri precise, într-un fel de S.R.L. mediatic, sau, mai pe românește, într-o trupă de comando care, seară de seară (era să zicem de seară!) ne vorbesc de orice și de oricine (că-s cărturari de talie!), îi muștruluiesc pe guvernanți și parlamentari (așa le trebuie dacă ajung la mâna și la gura lor!), ne sugerează, pardon, ne somează, să urmărim o linie politică la modă, fiindcă, buimăciți cum suntem, încă mai băjbăim prin tranziție. Găvăresc și despre cultură, cu o suficiență și dezinvoltură care ne paralizează, de trebuie să facem apel la salvare. La salvarea adevăraților intelectuali. Dacă-i numeri, nu depășesc degetele celor două mâini, dacă-iiei la întrebări, te sfidează, fiindcă ei îi interoghează pe alții. Iar, când totuși cad într-o asemenea postură, ridică din umeri sau mărunțesc din buze, căci personalități ca ei nu trebuie atinse nici măcar cu o insi-

nuare. Sunt adorabili mai ales când își încordează (și acordează) arcurile, folosind săgeți de carton, când exersează toate strategiile dialogului, în care grobianismul succulent se înfrățește cu mitocănia săltăreață. Uneori, luați de val, dar și de vârtejuri ciclice, cad într-un verbiag neaoș, ca și când ar vorbi retardaților și infirmilor, hohotind la propriile lor anecdote infantile. Pentru culoare (nu neapărat locală), când nu fac față unor dispute - fac doar fețe fețe, iau chipul lui Mefisto (chiar și coafura și-o aranjează în vecinătatea acestuia!), cad pe gânduri, dar și cu capul în podul palmei dând impresia că meditează adânc, hotărâtor pentru un neam care așteaptă de la ei mântuirea. Ticurile verbale de felul: „cum să vă spun”, „ca să zic așa”, „dacă vreți” etc. intră în stil (stilul e omul, nu?), bătaia palmelor și tremurul umerilor se înscriu tot în efortul lor de a convinge cu orice preț, fără jenă, pe toți aceia care își pierd timpul să-i asculte. Cine vede pentru prima oară e tentat să creadă că asta-i floarea inteligenței românești. Și atunci e normal să se ia cu mâinile de cap, văzând până unde se poate ajunge. Săracii! Săracii opiniomani de serviciu!

ÎN PARTE

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Hugo Wolf, cunoscutul compozitor austriac, moare la doar patruzeci și trei de ani, victimă a unei grave alienări mintale, sând posterității - și, poate, eternității - o superbă colecție de lieduri, aproape nici o altă muzică și încă numeroase proiecte și speranțe artistice neîmplinite. Simțind apropierea bolii pe o secătuire a capacității sale de creație muzicală, el spune: „Talentul meu a venit de la diavol. Atunci când dă, Dumnezeu dă totul - diavolul dă pe jumătate”. Regăsim aici obsesia germană romantică, obsesia faustică a pactului diavolului - evident, prin comparație cu nimicul altădată și jumătatea înseamnă ceva; integralitatea este însă un lucru diferit: asemenea grației divine, fiind, de fapt, chiar această grație, ea nu se dobândește prin negociere, ea rezultă din încredințarea din voința divină a salvării omului, confruntarea cu absolutul - adică prin tăgăciune și inițiere.

Pentru diavol, spiritul, sau cel puțin suflul, este o temă comercială - se dă și se primește ceva, practică ascunderă, eventual înșelăciunea. Așa cum ar spune Sigmund Freud (un ateu totuși): principiul răului oferă o satisfacție imediată asociată unei suferințe veșnice, în locul propunerii divine, care constă din binele etern ca regăsire a spiritului după suferințele sale terestre. Perspectiva adevăratului bine este una din deschiderile create de libertate și nu

produsul unui contract. Libertatea este un dar total - condiția contractuală înseamnă libertate limitată.

Pentru Socrate, răul este ignoranță - a nu descifra până la capăt natura actului în care te angajează, esența sa ideală, dar și contextul și consecințele sale. Pentru Iisus, cei săraci cu duhul sunt fericiți, iar fericirea, mai ales în sens evanghelic, este binele suprem. Platon, fără să se îndepărteze de Socrate în problema binelui, ne vorbește despre natura cunoașterii purtătoare a fericirii și, implicit, a valorii morale: pătrunderea în lumea ideilor. Jean Jacques Rousseau va descrie însă alienarea - și alterarea condiției umane - drept o consecință a demersului cognitiv al speciei devenită societate. Aristotel socotește virtutea ca un just echilibru, o dreaptă medie între două extreme, între prea mult și prea puțin, condiții prin ele însele vicioase. Cunoașterea fericită să fie, deci, o variantă de semidoctism? Ar fi penibil și ridicol să fie așa.

Pare mult mai firesc să pornim de la ideea lui Hugo Wolf: răul înseamnă a cunoaște, dar a nu cunoaște decât pe jumătate, a voi, dar a nu voi decât pe jumătate, a simți, dar a nu simți decât pe jumătate - și tot așa. Poți fi fericit într-o simplitate rousseauiană sau în atmosfera cvasi-divină a academiei,

încărcată de dialectică platonice, dar a ajunge să știi, fără să știi tot ceea ce trebuie să știi, acesta este răul, alienarea, dezintegrarea. Există culturi în care un set anumit de valori se vede integral exprimat și împlinit, culturi în care valori exacte ating culminația. Istoria nu poate fi socotită altceva decât evoluția axiologică a marilor arii geo-politice, geo-economice, geo-culturale. Există culturi în care valorile adoptate se contrazic reciproc, ori nu își află completa dezvoltare, ori fac obiectul unor insuficiente opțiuni și definiții; cultura vest-europeană, cea indiană, cea chineză și japoneză tind să ofere, atât cât este posibil pe pământ - cel puțin acum, în această vreme - potențialul asociat integralității unor forme ale cunoașterii și existenței. Cultura sud-americană pare să evolueze rapid - pe baze diferite însă, așa cum este și normal - înspre o asemenea perspectivă. Rămâne de văzut ce se întâmplă cu lumea dintre cele două vechi arii de mișcare istorică - cu lumea dintre Europa și Asia.

Dacă ar fi să se sintetizeze nenumăratele aspecte ale imaginii Rusiei în scrisorile marchizului de Custine, atunci nu am putea să ne gândim altfel decât la un univers în care nici o valoare nu ajunge să își afle, privind din afară, deplinătatea, împărtășirea sau răspunsul complet - așa precum iubirea Anei Karenina sau depravarea, incompletă și aceasta, a personajelor dostoevskiene. Țarii sunt tirani, și nu adevărați monarhi, pentru că nu au pe nimeni care să știe suficient să conducă o țară, așa precum cardinalii Richelieu sau Mazarin.

Să nu uităm însă cine suntem și nici cât de puțin ne este încă dat: „vedem acum ca prin oglindă, iar atunci față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu”.

minimax

POST-MANKURTIZAREA (I)

de ȘERBAN LANESCU

Constatarea fenomenului semnalat de titlu s-ar putea produce, în principiu, fie pe cale deductivă, fie inductiv. Dacă și încă tot bântuie prin târg moda/molima *post-modernității* - «post-modernism», «post-comunism/totalitarism», «post-tranziție» ș.a. «post-ri» -, atunci este aproape inevitabilă fuga scoditoare a gândului și către «post-mankurtizare», urmând ca prezumpția, o dată verbalizată, să fie apoi sancționată prin raportare la realitate. În ce mă privește însă, trebuie să o recunosc fără prea multă bucurie, am ajuns invers la sesizarea sindromului, adică venind înspre un particular, când i-am văzut și ascultat într-o noapte pe A. Păunescu și C.T. Popescu cum recitau în duet din Rilke, *live*, fără regie. În momentul acela (oh, «clipea cea epedea!») s-a iscat parcă așa ca o toană-de-jeu preafrumoasă-nebunie transmitându-se înefăcător prin *sticlă* către mintea și sufletul insomniacilor. Sub impactul emoției, am dat să mă întreb dacă nu este, oare, profund nedreaptă simțuirea la stâlpuț infamiei” a unui A.P., numindu-l cum de altfel singur s-a numit, «Porcul? Căci vai de neamul care își va lapida poezii/Când numa' ei pot duce-aprinsă umânarea Re'nvierii... După care, la versul al treilea, o rimă potrivită ar fi «procleții», iar, în final, un apel mobilizator (adică instigator),

ceva cu «prindeți» ori chiar «ucideți braconierii». Cu acompaniament de ghitară electrice și bubuit de darabană. *Prindeți braconierii!* Ce ar mai fi încă de menționat, măcar și pentru acuratețea relatării, este prezența personajului auxiliar al panaramei, cu atât mai mult cu cât junele M.Tucă din Caracal - căci despre el era vorba - nu s-ar mulțumi neam să fie, bunăoară, doar patron al unei prăvălii de pachești, vizibil muncit lăuntric de aspirația la glorie. Așadar, la șuşaneaua tv de pe *Antena 1* din noaptea de vineri 25 oct. a.c., din vorbă-n vorbă, părăsindu-se mlaștina puturoasă a politichiei, s-a ajuns tocmai până pe... crestele culturii, unde, într-o stare de grație, uniți în cuget și simțire, cei trei convivi deplângeau prezentul, urât, meschin, trivial, rememorând totdeauna farmecul frumoaselor vremi... *d'antan*. Până-ntr-acolo, până-ntr-atât, încât la un moment dat, privind adânc spre camera tv, C.T. Popescu a pus fără șovăire degetul pe rană printr-o vorbă memorabilă spusă cu năduf, din rărunchi «**Regret cultura așa cum era sub comunism.**» Parol! Iar în completare, A.P. și-a revărsat „teoria” rezistenței poporului român la opresiunea bolșevică, desigur, nu rezistența despre care aflatu-s-a mai mult din «Memorialul durerii», ci un alt fel de rezistență, în care până și Ceaușescu a avut, totuși, merite incontestabile, la fel ca și cei din preaj-

ma-i, inclusiv poezii de curte. Bașca reluarea atacului împotriva Occidentului capitalist, c'or fi având ei acolo de toate, mașini, calculatoare și unt, da' cultură, *niet!* La fel cum pășim și noi dacă... nu se iau măsurii! *Prindeți braconierii!* Mai grav e însă, încă mult mai grav, că, în virtutea cultivății obsesii a aderării la NATO și Europa, s-a mers până la acceptarea pervertirii ființei naționale, încât or să ajungă, vai!, românii (sau cum ne zice I. Țiriac, **rumânii**) un popor de homosexuali. Etc. etc. Fără a fi fost uitat nici „pericolul unguresc”.

În continuare, de la particularul mai sus doar schițat (înregistrarea respectivei emisiuni poate constitui un excelent material didactic) până la generalul post-mankurtizării, drumul e lesne de parcurs. Dar are și îndrituire, ca să zic așa, epistemologică, o astfel de inducție? Nu este ea riscată? Inducția. Adică, la urma urmelor, ce relevanță poate fi conferită câtorva ore de trâncăneală televizată a celor trei personaje? Bine'nțeles, întrebările sunt false, sau retorice. Post-mankurtizarea nu este pregnant/strident evidentă doar în emisiunile nocturne ale junelui din Caracal, ci constituie un fenomen social-politic și cultural de amploare ce poate fi deslușit în mare parte din mass-media, în Școală, în pălăvrageala cotidiană. Rămâne însă pentru mai departe a încerca o caracterizare argumentată, deocamdată menționând doar că premisa de la care se pleacă este tocmai **negarea retrospectivă a mankurtizării**, cu tot cu manifestarea regretului pentru «**cultura așa cum era sub comunism.**»

*) Precizare avându-și rostul, cine știe, cândva, pentru vreo, într-adevăr, dreaptă judecată

MELANCOLIA BILANTULUI

de VASILE ANDRU

1. **A fi la finalizări.** Am sentimentul tot mai acut că sunt la finalizări. Nu în sensul că aștept marea trecere, ci în sensul valorizării corecte a zilelor ce ni s-au dat. Și-n sensul ierarhizării corecte a priorităților vieții: nu totul merită făcut; nu tot ce facem merită să fie făcut. Ne plângem de scurtimea vieții, dar o umplem cu mărunțișuri.

Triajul senin și radical făcut între cele o sută de treburi și trebuințe neesențiale, care ne asaltează. Multe mi se par zadarnice acum, și chiar sunt zadarnice, și noi le primim în viață. Ultima mea carte de proză, se numește **Rămas bun, Iluzie!** Am început-o în India, în februarie 1996, pe treptele unui templu: Dilwara Temple. Era o zi foarte frumoasă, cu soare. În ajun, fusese la o convorbire cu vizionara Dady Gulzar; ea a spus: „Nu-i așa că ți s-a întâmplat s-o primești amabil pe doamna Iluzie, în casa ta, și să o servești cu o cafea? I-ai zis: **Do you want a coffee, Miss Illusion?** Și ea a răspuns tot amabil: **Yes, Sir, you are very kind.** Și pentru că ai primit-o bine, Miss/mistress Illusion a venit și a doua zi, la aceeași oră.”

Vizionara îmi spunea ceea ce simțeam eu în acel moment. Cred că ea citea în capul meu - sau într-un fond arhetipal al speței - ceea ce-i același lucru. Simțeam atunci universalitatea iluziei. Cu câțva timp înainte, scrisesem o proză pe care o intitulasem în sanscrită: **Jagat nitya**, adică „Lumea părelnică”. Atitudinea aceasta nu-i inspirată de Orient, să fim clari. Sintagma „lumea părelnică” am găsit-o în Biblie și-n patristică.

Astfel, la finalizări nu trăiești o tristețe defetistă (tristia mortifer), ci una sobră, de aprofundare.

2. **Parabola lucrului și a sub-lucrului.** Când scriu acest text „în oglindă”, mai sunt 800 de zile până la sfârșitul secolului. Numărătoarea inversă, așadar. Noi, cei din generația adultă a prozei, resimțim altfel decât ceilalți cele 800 de zile. Pentru noi nu-i doar finalul secolului, nu-i doar o haltă afectivă, ci este și tușa finală a sorții de scriitor.

În ce privește cariera, „realizarea”, iată cum stau lucrurile. Schimbarea istoriei ne mai ispitește cu unele șanse. Acea șansă americană: ridică-te prin tine însuși! Abia acum această posibilitate are o nemiloasă concretețe. Și o înălțătoare promisiune. Deși tot „părelnică” este, ne bucurăm de ea:

Mă aflu ca și înainte de „repartitie”, cântărind între două sau trei locuri de muncă, „rentabile”. Departate, în țările calde. Poate voi pleca pentru un timp. Mi se pare că am posibilități de lucru să umplu cu ele trei vieți. Și totuși, în cele din urmă, un singur lucru este important, cum știm din parabola aceea cu Marta și Maria.

3. **Ori tânăr, ori bogat.** O constatare practică: **Trebuie să fii bogat la bătrânețe, altfel e oribil.** Ori ești tânăr ori ești bogat. Noi nu suntem nici (foarte) tineri, nici bogați. Dar suntem scriitori! Scrisul nu te îmbogățește, dar poate să te salveze. Înțelepciunea ar salva totul, în final. Aș reformula pentru noi acea propoziție practică, înlocuind termenul „bo-

„s-au cerut”. Pregătesc să reeditez **Mirele**, romanul nunții postume. Și **Turnul**, romanul meu cel mai liber.

Aș vrea să se traducă în franceză **Muntele Calvarului**, textul meu cel mai traducibil. Și în engleză **Progresia Diana**. A te traduce singur este fioros, înseamnă a rescrie. Dar Alain Paruit mi-a spus într-o zi, pe cheiul Senei, că aș putea rupe indiferența Occidentului cu volumul **India văzută și nevăzută**, sau cu **Terapia destinului**. Acestea vor trage după ele și o carte de proză, mi-a zis. Asta-i situația.

4. Lista cărților pe care le voi mai publica, probabil, nu va depăși cu mult zece titluri. Cu cele deja publicate, bibliografia mea integrală ar face 25 de volume. Dintre care unul ar putea supraviețui persoanei noastre fizice. De ce am scris atunci atâtea? Au fost respirații. Scrisul este respirație mentală. Proza mi-a fost însoțitor de drum, manifestare a darului primit, slujirea mea, pâinea mea. Titlurile care așteaptă să fie publicate sunt:

- **Operație pe cord deschis:** proză despre temnițele comuniste. S-a întâmplat ceva ciudat cu proza aceasta. Un editor (cunoscut) a arătat fereală în a o publica. Am fost mirat de șovăiala editorului în fața unui text care propune un proces al comunismului! Mi-am retras textul. Apoi, la puțin timp, în octombrie, același text este **premiat** (la vârf!) la concursul „Nihil sine Deo”, unde am avut smerenia și curajul să mă prezint.

- **Păsările cerului:** roman scris în 1986; aștept editor!

- **Grădinile secrete:** roman din perioada 1973-1980. Cândva îl credeam „cartea vieții mele”. Acum cred că este un roman pentru copii și tineret... Măcar de-ar fi în genul lui „Alice în Țara minunilor”...

- **Corabia celor o sută de furtuni.** Volumul final din ciclul „războiul dacic”, respins de cenzură în 1983. L-aș clasa la experiment. Mai bine zis: un experiment clasat.

- **Un univers cu o singură ieșire.**

gat” prin cel de „înțelept”. Nu-i o simplă cugetare consolatoare, cum vor fi tentați unii s-o considere.

Unde ne aflăm? Suntem la reeditări. Începem să ne reedităm cărțile după o primă confruntare cu timpul. Am reeditat trei cărți, cele care

Proză trăită; o mostră din aceasta va apărea în Cartea Românească, în noiembrie.

În fine, s-a conturat o carte însemnări de călătorie de pe tot globul, neconvențională; titlul provizoriu: **Amintiri de lume**; va avea 64 de pagini. Adică din sute de pagini de însemnări care s-au strâns până acum, voi reține doar 64 de pagini, rest se aruncă tot. Am ales cifra 64 învățând de „Amintiri din copilărie” de Creangă care, ediția Călinescu din 1953, are 64 de pagini. Este cifra de aur, te obligă la concentrare, selecție, la abrupt epic. Voi arunca nas notații făcute din mers, am și început. Scurtimea este o probă de sacrificare egoului, evident.

5. **Optimizarea umană** naște controverse. În ultimii ani, am publicat eseuri pe tema optimizării umane. Eseuri sapiențiale „Sapientia” înseamnă „înțelepciune”. Înțelepciunea înseamnă cunoașterea ordinii cosmice umane, cunoașterea legii, revelate, ca să conducem viața.

Am publicat câteva cărți de eseuri sapiențiale. Unii critici au văzut în aceasta un exercițiu secundar și o abdicare de la proză. Nu-i nici una, nici alta. La noi n-are tradiție genul sapiențial. Eseul articulat la o practică înțelepciunii. Genul inițiativ, însoțind un demers de cunoaștere revelatorie. Este un aspect al rostirii mele. Mulți oameni apropiați cu interes de aceste lucrări.

Experiența athonită nu se disociază de existența mea de scriitor. Pe Athlon te poți întări nu doar în „meșteșugul literar”, ci și-n meșteșugul scrisului. Iată ce am auzit acolo, de la un luminat de origine română; a spus ceva folositor pentru noi toți: demn de luare aminte: „Dacă am avea scriitori, noi, românii, n-am ajunge de batjocul lumii”.

6. **Libertate târzie.** Scrisul de proză

O constatare practică: Trebuie să fii bogat la bătrânețe, altfel e oribil. Ori ești tânăr, ori ești bogat. Noi nu suntem nici (foarte) tineri, nici bogați. Dar suntem scriitori! Scrisul nu te îmbogățește, dar poate să te salveze. Înțelepciunea ar salva totul, în final. Aș reformula pentru noi acea propoziție practică, înlocuind termenul „bogat” prin cel de „înțelept”. Nu-i o simplă cugetare consolatoare, cum vor fi tentați unii s-o considere.

este treime văzută din soarta mea. Scrisul, cu toate servituțile lui și cu toate servituțile v... Dar și cu toate șansele lui de a răzbi spre oameni de a crea evenimente psihice.

Un melancolic, la începutul secolului, zicea: „Adevărata noapte a su-fletului, este întotdeauna ora trei dimineața”. Îmi aminteam această frază când suna toaca, la ora trei, pentru mezonoptică la schitul Prodromu. În suflă este mereu o oră matinală, o oră religioasă. **Zugrăvirea sufletului este parte din îngrijirea sufletului.** Ele sunt în armonie, acest două acțiuni, și n-aș putea spune dacă una este mai înainte decât alta, în veac. Cred că una nu ar putea spori fără alta. Iată de ce lucrăm în continuare și la zugrăvirea sufletului, dar și la îngrijirea lui.

O fac tot mai tăcut însă. N-am fost niciodată un clamoros, deși asta a stricat circulației mele. La început am fost tăcut din lene (= somn), la urmă sunt tăcut din trezie.

Libertatea adusă de acești ani a venit prea târziu, ceea ce pentru unii din noi are un singur avantaj: o vom folosi nu pentru „a avea”, ci pentru „a fi”.

INFERNUL COTIDIAN

de IOAN STANOMIR

Titlul romanului lui Daniel Vighi, „Decembrie, ora 10” (Editura Albatros, București, 1997), consemnează momentul în care prozatorul însuși a abandonat textul pentru a se alătura istoriei în mișcare, la Timișoara: 15 Decembrie, ora 10. Departe de a fi un „roman al revoluției”, volumul de față grupează o suită de instantanee din „lumea veche” o lume pe care lectura acestui volum ne invită să o revizităm.

Fidel pactului cu realul ce definește perspectiva mai tuturor colegilor de generație, Daniel Vighi mută accentul de pe radiografierea marii istorii pe aceea a cotidianului anodin. Un cotidian marcat de obiceiuri definind „viața în marile orașe”, pentru a-l relua pe Bedros Horasangian. Subrealitatea explorată de Daniel Vighi, aliaj de sordid, disperare reținută și degradare biologică, supraviețuiește până la un punct graniței convenționale a lui Decembrie 1989. Zgâriind epiderma post-tranziției românești, se poate descoperi cenușiul cleios al epocii de aur, astfel că demersul editării acestui roman nu poate fi pus sub semnul anacronismului.

Proza lui Daniel Vighi poate fi denumită ca o cronică a sfârșitului unei lumi. Predilecția autorului pentru disecția stărilor agonice, explicabilă prin contextul istoric, se înscrie, ipotetic, pe linia unor afinități cu scrierile de defuncție Kakani; însă provincia din paginile cărții se consumă într-o agonie lipsită de glorie, punctată de ipostazele decrepitudinii biologice.

În cazul lui Daniel Vighi este identificabilă prezența unui realism halucinatoriu - realul este permanent dublat de un teritoriu al fantasmelor și coșmarului. Progresul narațiunii este acompaniat de o de structurare a realului, cotidianul își relevă, la nivelul percepției individuale, natura ambiguă. Ca și Blecher sau Răzvan Petrescu, oniricul contaminează teritoriul diurnului.

Cei doi „eroi” - colonelul și domnul Petcu ceferistul - sunt pensionari. Un amănunt cu totul relevant, pentru că în universul lui Daniel Vighi descompunerea individului în plan biologic, căderea sa în domeniul momorfului, reflectă o disoluție generală a premii căreia cei doi i-au fost credincioși. Ca și „Terarhii” lui Mihai Sin, romanul de față este o glossă în marginile senectuții. Bătrânețea curge implacabil în solitudinea pensiei (sinonim al abandonării, exilului într-o societate de care cei doi se alienează progresiv).

Prima secvență narativă introduce de altfel câteva dintre locurile comune, modelând cotidianul în care evoluează colonelul pensionar: „Urcă pe scări la domnul Petcu, pensionar C.F.R. (...) o nebunie. Sunt peste patruzeci de grade la umbră. Pe domnul Petcu l-a cunoscut la o coadă. Stăteau unul lângă altul și, neavând ce face, și mai ales dorind ei să treacă timpul mai repede, au început să lege o conversație. (...) Din vorbă în vorbă, și-au dat seama că au păreri identice, bunăoară și-au spus că-i prea multă lume pe fața pământului. E prea de tot, s-a înmulțit lumea că acuși nici nu mai au ce să mănânce! O să fie foamete! Dezastru!” (pag. 7). Căldura ce lichefiază parcă totul, structura labirintică a blocului, obsesia hranei.

Rezumând evenimentialul din roman, se poate spune că este o cronică a ultimelor zile ale unui „om de prisos”. Colonelul pensionar, cardiac, căsătorit fără copii, rămâne în structura lui profundă, chiar și atunci când societatea îl ostracizează, un „om nou”. Produs organic al unei lumi cu care împărtășește același cult al ordinii și pudibonderia eticii

socialiste. Într-un fel, romanul lui Daniel Vighi închide un cerc deschis de „Reconstituirea” lui Horia Pătrașcu și Lucian Pintilie. I se poate bănuși prezența printre numeroșii „oameni noi” înconjurând larvar pe cei doi tineri în scena finală. Lipsit de demonism, „Moș Bocanc” este totuși un monstru, capabil de intruziuni

grotești în viața personală a celorlalți. Morala socială, imperativul fidelității conjugale îl constrâng să spioneze pe vecina lui Petcu, profesoara. Secvența de deschidere a romanului îl surprinde de altfel într-o ipostază caracteristică: „De când au dat căldurile, ăla vine zilnic. A reușit dintr-un colț al balconului să o vadă pe vecină în ușa sufrageriei. I-a auzit cum chicoteau. I-a ascultat și de pe acoperișul blocului, în dreptul gurii de aerisire de la baie; a stat acolo până l-a apucat durerea de cap. A coborât să ia un antinevralgic și o umbrelă și s-a întors la gura de aerisire ca să-și reia urmărirea” (pag. 12). Imperativul salvagărdării valorilor morale îl va conduce pe colonel și Petcu într-o vizită la presupusa adulterină, la profesoară, surprinsă, de data aceasta, cu propriul ei soț, economistul. Colonelul devine subit teoretician: „Le mai spune alte lucruri despre familie, în general, și despre opinia publică „vrând, nevrând, trăim laolaltă și trebuie să ținem seama de lucrul ăsta, altfel totul se duce de râpă (...) ei au venit din prietenie, tocmai să le atragă atenția asupra unor lucruri pe care toată lumea le vede și le comentează pe la colțuri”. (pag. 55). Intimitatea însăși este lipsită de semnificație în acest univers.

Vivacitatea în depistarea viciului se înscrie în coordonatele propriului destin. Retrospectiv, isprăvile cazone ale colonelului sunt mai degradabile decât pentru un „Moș Teacă” decât pentru un militar prin vocație: „Din acest motiv, a și susținut propunerea administratorului de creare a unui sistem de supraveghere pentru apărarea avutului public. Câtă vreme a fost ofițer activ a făcut parte dintr-o comisie de anchetare a furturilor depistate în rândul personalului de la popotă. Își amintește că au descoperit cum unul dintre bucătari sustrăgea șnițelele. Le așeza pe cap și își pune deasupra căciula sau pălăria. Nimeni nu l-a putut dibui, ani de zile. Te și miri de câtă inventivitate dau dovadă cei care fură din avutul obștesc”. (pag. 18). Derizoriul existenței nu se poate sustrage planificării: „Administratorul a lipit de ușile scării un anunț prin care se interzice udatul rigolelor în orele de vârf: „decât să rămânem noi fără apă, mai bine florile.” (pag. 17).

Un „erou al timpului nostru” este și domnul Petcu, companionul colonelului. Există la el o doză de frică patologică evocându-l pe Leiba Zibal. Ca și hangiu, Petcu este stăpânit de fantasma agresiunii, ce ia rând pe rând chipul bandiților sau al femeii devoratoare. Universul întreg este populat de amenințări

difuze, împotriva cărora unica soluție este izolarea. Frica devine angoasă: „Îl cuprinde teama apăsătoare. Dacă s-ar lua după ce simte ar trebui să urle îngrozit, să strige ca un apucat împleticit de groază, ca-n fața apariției unui monstru care i-a intrat în apartament. Se îndreaptă spre ușă și o verifică atent, trece prin fața geamurilor și le închide, iese pe balcon, închide ușa și trage perdeaua. (...) Lumea-i plină de hoți, vagabonzi și bișnițari, nu poți avea încredere în nimeni, fiecare pentru el, asta-i deviza, nu se poate trăi altfel.” (pag. 65). Sexualitatea lui Petcu, definită printr-o respingere organică femininului, se răzbună în regim oniric. Coșmarurile senectuții au o consistență gelatinoasă, dominată de figura demonică a profesoarei adulterine: „Trec câteva ore, nici nu mai știe câte, până când se scufundă în somn ca într-o substanță gelatinoasă (...) vede în vis cum se apleacă deasupra lui doamna profesoară, cu fața ascuțită, cu părul lung și în lațe, nu este o frumusețe, apucă să spună înainte de a se cufunda din nou în gelatină.” (pag. 72).

Obsesia thanatică marchează la nivel profund romanul lui Daniel Vighi. Colonelul se află permanent în vecinătatea morții, moartea infiltrându-se în real prin intermediul unor viziuni, a căror forță de coagulare imagistică ține de tot registrul oniric. Treptat, colonelul se smulge din cotidianul mediocru. Prima viziune nu este altceva decât preludiul eliberării de propria existență: „L-a izbit mireasma, aerul tare de munte, priveșteacea aceea excepțională, cerul de un albastru închis, aproape negru, soarele de noiembrie înălțat peste culmile cu brazi, zăpada proaspătă de nici două palme, tinerii aceia bărboși sărind din remorca unui tractor (...) Încep să urc înhămați la rucsacuri, numai în tricouri. SUNT LIBERI!” (pag. 14). Gestului mecanic de la începutul romanului îi corespunde acum mișcarea ascensională din viziune.

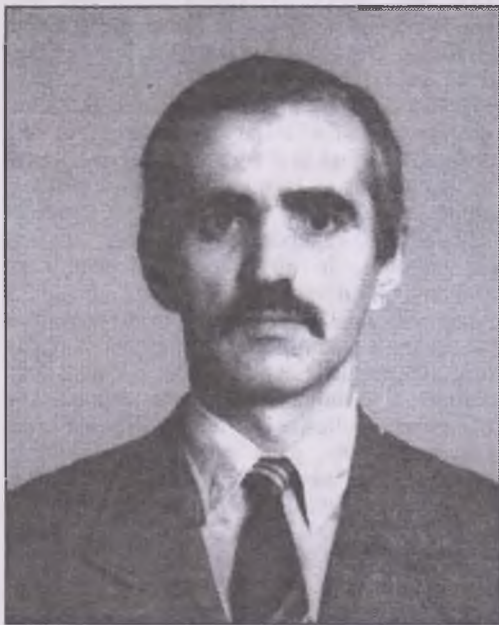
Atracția „muntelui” va precipita sfârșitul. Exercițiul de montare a cortului cumpărat în vederea excursiei la munte provoacă criza de inimă. Soția, Marieta, îl abandonează fără remușcări pentru a participa ca-n fiecare sâmbătă după-amiază la serata epicureanului măcelar Bălășoiu. Tunelul în care criza îl antrenează pe colonel duce către eul său profund.

Granița dintre real și fantasmalele agoniei se estompează. Cotidianul se întrevide deformat; imaginile mizeriei au consistența picturală a tablourilor lui Goya: „Ca să nu li se desfacă tălpile i-a legat laba piciorului cu sârmă din aceea moale, galbenă, de bobină; consoarta lui are și ea fruntea îngustă, ochii înfundați în orbite și sprâncenele crescute alandala ca la marele academician Parhon”. (pag. 128). Somnul rațiunii naște disperare, - pentru colonelul abandonat în spital, părăsit de Petcu, contururile realității se metamorfozează în strigătul lui Munch. Thanaticul invadează un univers în deplină disoluție: „Se scufundă totul în nebulie și absurd, se lasă înghițit de ele, devorat lent, ar vrea să dispară, să nu mai gândească, să devină toți oamenii niște roboți într-o viață robotizată și ea, cu dimineți cenușii, cu amieze abia lucind sub soarele încețosat de căldurile înnebunitoare, mânjite de nori, de praf și de fum de la coșurile de fabrici despărțite de terenuri virane înțesate de mormanele de fier vechi (...) te tăvăleşti pe jos, te tăvăleşti, nu mai poți, nu mai poți, nu mai poți, vrei să scapi cumva, nu mai poți și vrei cumva să scapi, nu mai poți, nu mai poți nu mai poți”. (pag. 130). Coerența discursului e minată de avansul iraționalului.

Solitudinea din final a colonelului pe patul de moarte e lipsită de echivoc. În universul dantesc al lui Daniel Vighi, dincolo de acest infern cotidian nu mai există nimic: nici purgatoriu, și cu atât mai puțin paradis.

NOTA REDACȚIEI

În numărul trecut, în loc de Grigore Culger se va citi Grigore Cugler.

mihai banciu

Vrie

Noaptea,
când *homo turisticus* amorțește prin colțuri,
când contenește jocul de-a „vinde-mă
cumpără-mă”,
când până și acru-și trage storul de aripi

din subpământ
din submarin
din subsânge

se-aud gemând strămoșii

Califatul amiezii

Vis de jur împrejur
Faunul care cheamă la sărbătoare.
Ploaia care stinge cel din urmă contur.

Muzica doar, secolul caligrafiat pe vertebră.
Ochii tăi de sălbăticiune înmiresmată.
Gura cotropită de febră.

Sclipesc galioane de nichel. Tresar.
În tipsiile verzi-cenușii sângele
șlefuieste o lentilă de zar.

Natură moartă cu făclie

La fereastră rumeșul celest al privirii
tratatul de mecanică
șasiul unui vis deraiat

În colț frâul rupt al solstițiului
pene roase de înger
cromolitografii cu verbe

În mijloc tu, cernoziom al vârstei
cu secundele șiroindu-ți în păr
rumegând un canon cristalin

În aer cheagul înmiresmat de semne
volta tremurată-n adânc
sub prilejuri născânde

În cămări friabilul consemn al Duratei.

Rond

N-am deslușit nimic. Când am intrat
o pădure de schele.

Grohotiș, jepi, ciulini.
Când și când Solii cățărați pe obloane:
- *Veniți din Pont*
întreb
sau din Atena?

În piept doar arsura cuvintelor,
tecile fluturând
- amânări, vagi aduceri aminte -,
strana cu abscele smulse, rondul
Ecleziastului.

Prisme

*Alunecuş celest, logodnă-a sevelor în
rumeșul orei. Biografie a măsurii prime*

Erau doar cuiburi. Transhumațe roz în care
țipătul
suia prin fluturi către lumina tare a
răsăritului.
Și praguri de lucernă coborând
spre sud. Stații albe de poștă ce schimbeau
armăsarii
în raze.

Erau doar cântece. Sonuri ce scriau în fântâni
revărsându-le. Aureole ceruind fermecate
Misterul.

Apoi frunțile verzi ale văii. Șoapta rănită-a
apei.
Pietrele ca vertebre de fum tencuite cu
mușchi.

Iconostase transvazând prin subțirii pereți
ai memoriei. Ruginite tuiuri de iarbă ce
plutesc
în derivă.
Vocile țintă-n halouri.
Limba ce-și urmează perechea printre
minaretele
ploii...

Ediție definitivă

Numitor îți spuneam. Puitor al seminței.
În lutul transparent al memoriei,
în hotarul Iluziei.

Acum îți ești singur hăitaș. Înnumeri
în burduf picăturile. Decuseară descoper
ulciorul
pentru roua ce nu va să vină.

Arunci cutia. Arunci pieptănul și ultimul
al prezenței. Te-agăți de tremurul ce-l lăsase.
dispărând în văzduh, Călăuza.

Te desprinzi. Palmele tale caută-n noapte
firida. Aievea doar ceața care mușcă din țărâm
dizolvându-te...

Amurg

Înnumără-mă, Doamne, între cei plecați,
La rând, cerșindu-mi cana de cucută,
Slujbaș la cerc, ipotenuză mută
prin turburea grădină de acați.

Căzut din ring sărut tulpina Florii,
sub busturi prăbușit ca o țestoasă,
mărșăluind prin aburul culorii,
crestând eternitatea noduroasă.

Pe miriște doar teaca Întrebării
și Ochiul sângeriului care s-a scurs.
Un talisman în rumeșul zării,
Cenușile. Și blănuri moi, de urs...

Bilanț al pierderilor

Nu știi cum să începi.
Stai cu inima-n dungă și aștepti.
Auzi Glasul cum se năruie în conducte.

Și Tu:
*Mai întâi m-am scurtcircuitat într-un plop.
Am plecat deci pe mare. M-am piraterit.
Prin brazde urma mi-o luase doar un iepure-
șchiop.
Cerul semăna cu o mină de antracit.*

- *Să se predea, strigat-au.*

Iar tu continui să observi jupuitele măști.
Pui chiar mâna pe rană.
Totul pare egal.
Adevărate sunt toate.

Stăruie dar în albastru chener.
Institui marele premiu-al Cenușii.
Din periferii către mijloc înalți
regul Îngăduinței.

Nu știi cum sfârșești.
Stai cu inima-n mână și sperii
Magii-i zărești cum se-nclină la Start.

Și Tu:
Număr pe ape...

Chestionar

Vom ajunge? Răspunde!
De când
mergem pe sub cer și pe sub pământ?

Unde vom înnopta?
Jos și sus nici licăr, nici stea!
Nici poartă nu se vede, nici pod
numai glod, hohot de eșafod.

Uite, merindea e pe sfârșite
apa a secat în marmite
De alice nici urmă, nici strop,
nu poți orbi nici un iepure șchiop!

Heei, unde fugi? Nu te duce, afunde
sunt clipele!
Când vom ajunge?
Răspundeee...

AMINTIREA LUI ARŞAVIR

de ALEXANDRU GEORGE

*În ziarul număr de acum câteva săptămâni din **Lucafaşul** (33, 332) am văzut o poză a lui Arşavir Aterian, una mai veche, corespunzând imaginii lui „caracteristice”, pe care i-o cunoşteam prea bine, fără a fi în stare să spun cât se va fi schimbat omul între timp. Căci nu-l mai văzusem de vreun an. Spre marea mea consternare, articolul iscălit în revistă de d. Barbu Brezianu și care semnala cei 90 de ani împliniți de prietenul său putea fi o pagină de necrolog: Arşavir murise cu o zi înainte de acest fericit eveniment!*

Cu el dispărea ceva dintr-o lume, despre care martori nu au rămas decât puțini, așa că omul fusese asaltat în ultimii săi ani de cohorta curioșilor care-l știau deținătorul multor secrete; a și iscălit el însuși pagini de amintiri, mai ales despre „filosofii” din generația sa și a publicat unele pagini de jurnal scăpate nu știu cum din arhiva unui om care cunoscuse în afară de felurite neplăceri și vizitele foarte stăruitoare ale Securității. În tot cazul e de presupus că volumul destul de rețutit intitulat **Jurnalul unui pseudo-filosof**, 1993 este mult lacunar, și abia întregirea lui, ca și adunarea unei interesante corespondențe, ne vor preciza profilul acestui cărturar discret, retras în umbra altora, a rudelor și a prietenilor iubiți. (Știu că el avea un studiu nepublicat despre Nastratin sau un omolog armean al acestuia, pe care dl. Al. Paleologu a încercat să-l editeze la Cartea românească, pe la începutul anilor 70).

Mai tânăr decât Mircea Eliade, M. Vulcănescu sau C. Noica, el a fost mai apropiat ca vârstă de Eugen Ionescu și Emil Cioran, de care totuși se deosebea fundamental. Cu ultimul îmi povestea că împărțise patul de student sărac la Căminul de pe str. Dionisie Lupu, unde ajunseseră ca salariați grație ajutorului lui Dim. Gusti, și viitorul autor al **Schimbării la față a României** se ocupa de farfurii, de tacâmuri și alte auxiliare ale bucătăriei, iar Arşavir Aterian de cearceafuri, pături și fețe de pernă. (Prin anii 70, când asemenea gesturi te duceau la pușcărie, el mi-a oferit spre vânzare câteva scrisori expediate de prietenul său de la Paris; nu am avut bani să le cumpăr și când s-a întâmplat să-i am, am aflat că le achiziționase Biblioteca Centrală de Stat, în condiții, pentru posesor, mult mai avantajoase. (La Biblioteca Academiei știu că Arşavir voise chiar să se angajeze și cerea sprijinul lui Gh. Vlădescu-Răcoasa, după eliberarea sa din ultima detenție; din păcate, situația de gestionar, care era a mai tuturor posturilor solicitate de el, presupunea un acord al Ministerului de Interne, care-i era refuzat unui om care suferise o condamnare).

L-am cunoscut pe Arşavir Aterian pe la mijlocul anilor 50, grație bunului său prieten, Aurel Broșteanu, pe când avea un mic anticariat clandestin în locuința sa din Piața Confederației Balcanice, în spatele unui părculeț care mai mult ascundea decât expunea o copie a Lupoaiței Capitoline. Omul era abordabil în fiecare marți, după orele patru, și astfel, din aceste câștiguri (de care eu am profitat imens), își mai rotunjea veniturile, venind în felul acesta în ajutor unei surori, grav atinsă de o boală necruțătoare, care o va birui până la urmă. Nu am fost niciodată în acel grad de intimitate cu el pentru a-l întreba de aceste treburi, după cum nici nu aș fi bănuit

că bolnava este tot una cu Jeny Arnotă, un nume de oarecare rezonanță în lumea teatrală din anii aceia.

Câțiva ani au durat raporturile noastre, în care comportamentul lui Arşavir a fost de maximă corectitudine, până când, într-o zi, ducându-mă la el, am aflat că inevitabilul se produsese: omul era plecat la înmormântarea pe care devotamentul lui fratern excepțional nu o putuse decât amâna. De atunci, el a renunțat la această negustorie plină de riscuri și a devenit responsabilul unei tarabe, unei librării de stradă vis-à-vis de Spitalul Colțea. Acolo, unde mă duceam mai rar să-l văd, mă vestește din când în când că a mai făcut rost de ceva ce m-ar putea interesa. Odată, perspectiva de a achiziționa **die Gnose** a lui Hans Leisegang, pe care el mi-o rezervase, deoarece știa că umblu după ea, m-a dus din nou la locuința lui, la ora convenită. Numai că, de data aceasta, vocea speriată a unui colocatar mi-a spus în aluzii ermetice, tipice pentru astfel de știri, că domnul Arşavir fusese arestat...

De ce? Motivele puteau fi multe, pretexte se găseau pe atunci în te miri ce. După câtva timp aveam să constat că prietenul meu fusese introdus în procesul C. Noica-Dinu Pillat, în care era să pic și eu, în niște împrejurări pe care le-am mai povestit. Aveam să-l revăd, așadar, pe Arşavir, abia după câțiva ani; deși cardiac, suportase cu bărbăție detenția și avea să-i supraviețuiască trei bune decenii. Nu și-a mai reluat profesiunea de vânzător de cărți, poate și datorită faptului că, grație lui Zaharia Stancu, intrase în Fondul literar și începuse să beneficieze de o pensie minimală.

Și totuși, omul avusese o reală vocație pentru această profesiune, dovedită chiar și în vremurile în care și-ar fi putut valorifica diploma de licențiat în drept. După război, la spartul târgului, deschisese o anticărie foarte pretențioasă și elegantă, în clădirea Fundației Regele Carol I, la coada statuii acestui monarh, de curând inaugurată, cu ocazia centenarului, în Piața care acum se numește a Revoluției. Palatul Fundației, care a ars în decembrie 1989, adăpostea în primul rând o foarte prețioasă bibliotecă, pornită grație munificenței fondatorului acestui așezământ, dar poseda la parter mai multe magazine; fațada principală era o Agenție CFR, pe latura dinspre Ateneu era anticăria lui Vladimir Donescu, fostul director-proprietar al **Vremii**, care își găsisse în asociație cu Arşavir o nouă vocație.

Am intrat și eu în acest stabiliment care era total diferit de cele din aceeași branșă: în timp ce toate anticariatele vizitate de mine erau supraaglomerate de cărți, vitrina fiind literalmente sufocată de mostre din respectiva marfă, se revărsa și pe teighele, pe trotuar, aici, de afară, nu se vedeau expuse decât

puține cărți, de mare preț, piese de bibliofilie, stampe, sau hărți strict selecționate. Să mărturisesc că fiind un simplu elev de liceu pe atunci, posesor de bani puțini, abia am îndrăznit să calc pragul acestei prăvălii-expoziție, decorul ei neobișnuit mă intimidă, iar de cumpărat nu-mi amintesc de ceva. Să mai precizez că atunci când am intrat nu am dat peste nici un bărbat (pe Vladimir Donescu, îl mai văzusem și aveam să-l vizitez mai târziu acasă, în zona Mântuleasa, de unde m-am ales cu câteva cărți, (după „lichidare”), pe care le mai am și astăzi). Dar pe Arşavir l-am revăzut frecvent, mai ales că el, pentru a-și menaja inima totuși bolnavă, făcea uneori un fel de haltă la mine acasă, în drum spre o familie din zona Pake la care era deseori invitat. Nu era om prea vorbăreț, dar totuși am aflat de la el o mulțime de lucruri în anii lui de pensionar, când „dezghețul” politic îngăduia vorbele și comentariile cele mai slobode.

Țin minte că o dată i-am făcut o cafea care avea să devină memorabilă în întâlnirile noastre. Mama fiind indisponibilă, i-am preparat-o eu, el ca orice om de modă veche prefera cafeaua zisă „turcească” mult mai modernului și expeditivului nesc. Când a fost să i-o torn în ceașcă, nu am făcut-o în cea goală care-i fusese rezervată lui, ci în cea care avea pe fund o linguriță de nesc cu zahărul respectiv. Abia când am sorbit-o pe a mea care rămăsese un fel de zeamă colorată cafeniu, mi-am dar seama de eroarea comisă; nu i-am spus însă ce s-a întâmplat văzând că lui preparatul meu supra-dozat i-a produs o adevărată încântare:

- Domnule, mi-a spus el, nu știam că te pricepi și la cafea așa de bine! E cea mai grozavă cafea pe care am băut-o în viața mea!

Și, crezând din bodogănelile mele de scuză că refuz gloria din modestie, a adăugat:

- Să știi că dacă-ți spune asta un armean și încă unul din Constanța, e ceva!

În ultimii ani ai comunismului, l-am văzut pe Arşavir mult mai rar, după Eliberare nu am fost mai mult de o dată la el acasă; nu uitase de acea cafea și s-a străduit să-mi replice pe măsură. Știu însă că se plimba frecvent, dar nu prin „oraș”, ci în cartierul lui de parcuri și de străzi umbrite, liniștite. Eu l-am zărit o dată pe acest înțelept care își schimbare din cauza vremurilor regimul de comportare și începuse să evite oamenii.

D. Barbu Brezianu, în atât de caldă-i evocare, vorbește și de paginile lui de „critică” literară despre care eu cred că nu depășesc proporțiile unor note și articolașe, dar în măsura cunoștințelor mele, mi se pare demne de tot interesul și asupra lor voi reveni. Opinia critică se strecoară și în notațiile sale intime, de jurnal, și aici aș vrea să semnez o bizarerie, punând în lumină caracterul atât de subiectiv al acestui tip de scriere. În paginile sale de jurnal există și niște referiri la mine, uneori se exprimă rezerve, sau impresii oarecari, aprobative sau nu. Ei bine, autorul acestor consemnări nu vorbește niciodată de mine ca de o persoană așa de bine de el cunoscută! De ce oare? Să fi fost în cel mai bun caz, teama de a nu divulga vreunui „citor” al său din tagma Securității, care ar fi descoperit în mine un apropiat al său, făcând și puntea de unire cu ceea ce s-o mai fi găsit în alte părți ale textului?

În tot cazul, se vede un lucru: capodopera vieții mele, cafeaua, nu fusese uitată. Și mă gândesc, deși e cam târziu, ce păcat că nu mi-am cultivat această vocație: chiar dacă nu mă conciliază cu toți cititorii mei și nu dezarmează pe critici, se situează mai presus de orice literatură.

URMĂRIREA

viorel dianu

Vitrina în fața căreia se afla Iova reflecta lumea într-un chip fascinant, învăluind-o într-acea transparentă liniștitoare ce-i da o notă de irealitate, ca de pe alt tărâm, ceva de vis și vrajă care te seducea. Culorile se răsfrângeau în geam, dulci și catifelate, griurile evanescente sporeau și mai tare iluzia plăcută de vis. Iova nu se mai sătura să privească. În spatele lui, o lume forfotitoare, frământându-se continuu și foindu-se, cu oamenii alergând neobosiți dintr-o parte într-alta, atrași de o mare și necurmată Chemare; în față, o lume schimbată: tăcută, blajină, neamenințătoare. În spate - vacarmul, în față pacea. Cum să nu privești?... Iar el, acolo: tânăr, liber, neîmpovărat de grijile ce le provoacă tuturor neîntrerupte dureri de cap. Ce noroc!

Cu fața radiindu-i de fericire, vru să se întoarcă, să se bucure în sine și mai mult pentru liniștea lui, predestinată, în comparație cu agitația colectivă a celorlalți, însă atunci dădu cu ochii, în stânga, de un bărbat, la câțiva pași distanță, care privea ca și el vitrina. Uită deodată de lume și se arătă interesat de acel om, fără să-i fie însă prea clar sentimentul care îl atrăgea spre el. Îl cercetă cu coada ochiului, revenind apoi discret la poziția dinainte, până îl surprinse la un moment dat și pe om căutând în direcția lui, studiindu-l. Deși Iova nu avusese la început nici o intenție, era limpede acum că se suspectau reciproc: deocamdată, el fără un motiv special, celălalt având, se pare, unul. Continuară acest joc până se întâmplă, era inevitabil, ca în aceeași clipă să se întoarcă amândoi și să se privească țintă în ochi, cu o nedumerire și o aversiune nereținute. Scena nu dură însă decât o clipă, o teamă ascunsă oprindu-i s-o prelungească mai mult... sau poate că teama asta era numai a lui Iova, pentru că de sentimentele celui alt nu avea cum să-și dea seama.

Părăsi locul. Stătuse și așa destul timp

în fața magazinului, aparent fără rost, doar fiindcă i se păruse că lumea e mai frumoasă când se reflectă într-o vitrină... Porni de acolo agale, așteptându-l parcă pe celălalt să-l ajungă și să intre în vorbă cu el, să-l întrebe ceva, să-i spună că îl cunoaște de undeva. Lipsa lui de grabă își mai avea apoi un temei: aci, în rumoarea străzii, se bucura de protecție, nu i se putea întâmpla nimic rău, erau oamenii... Hm!... Celălalt o fi apucat și el încotro îl chemau treburile; se jucaseră destul în fața vitrinei ca niște copii.

Ca să-și pună ordine în gânduri, intră în primul local care îi ieși în cale. Când îl zări însă, la un minut, apărând și pe bărbatul cu pricina, îi căzu tavanul pe cap. Și, culmea, cercetând sala, omul își alege un loc chiar la o masă vecină, în spate. Ce însemna asta? Nimic... și, totodată, orice. Cine-i spunea că omul nu intrase doar din întâmplare în același restaurant cu el? Iar faptul că se așezase pe locul din spate, se explica foarte simplu: acel colț al sălii era mai îmbietor, atâta tot; și ademenea de la început, așa cum fusese ademenit el însuși, în primul rând. Să stea liniștit. Ba, poate că s-ar fi convenit să-i ceară încuviințarea omului să se mute la masa lui. Nu?... Procedase astfel în atâtea cazuri, așa legase multe amiciții; așa se leagă îndeobște... Dacă în necunoscutul din spatele lui s-o fi ascunzând un virtual prieten? Ar fi o greșeală de nereparat să nu-i caute compania... Tocmai se pregătea să-și ducă la îndeplinire bunele intenții, când se trezi cu ospătarul că-i aduce berea. Intruziunea, exact în acel moment, a ospătarului i se păru un semn: că i se da răgaz, adică, să-și revizuiască planul, să-l considere neavenit și să-l respingă definitiv. Mda... reveni la suspiciunea și la aversiunea dintâi, încuibărite în inimă. Sorbi o gură din halba de bere. Searbădă... Încă o gură. Leșie! I-ar fi aruncat-o străinului în față, oh!... doar să se întoarcă și... L-ar fi neutralizat, l-ar fi făcut mat. Își răsuci capul spre dreapta, nu să vadă, fiindcă n-ar fi văzut în spate decât dacă s-ar fi întors de tot, ci mai mult să adulmece, să prindă ceva, o mișcare, un gest... Omul stătea la locul său (ce-o fi punând la cale?) și nimeni, nici măcar ospătarul, nu se apropia să-i pună vreo întrebare: ce vrea, pe cine așteaptă? Îi simțea respirația învăluindu-i și dogorindu-i ceafa. Cine i-l pusese pe urme?... Dacă n-ar fi fost să-l stârnească într-atât, l-ar fi lăsat dracu și și-ar fi văzut de treabă... dar acum se prinsese deja în laț, nu mai putea renunța el, nu mai avea voie să renunțe, până nu afla ce era de aflat: cine e insul și ce dorește? S-ar fi agățat de un pretext cât de mic, numai să se întoarcă și să-i repeadă o uitătură cu care să-l îngroape. Nu mai răbdă și se întoarse, într-adevăr, cu un scrâșnet amenințător de scaun. Surprins și în același timp speriat, omul dădu să se ridice și el, pregătit să pazeze o eventuală agresiune. Se străpungeau amândoi cu priviri crunte. Lumea se răsucise curioasă spre ei, să nu piardă spectacolul, să trăiască întâmplarea pe deplin. Provocarea prevestea un scandal pe cinstă... Spre decepția tuturor însă, pe cât de iute se aprinsese, pe atât de iute Iova se și muie: ăla nu-și scosese pălăria de pe cap! Ați mai pomenit?... Lăsând banii pentru

bere pe masă, Iova părăsi restaurantul; nu era de glumit.

Afară, bănăni o vreme pe străzi fără să se îndrepte încotrova. S-ar fi zis că voia să își piardă urma singur. Și poate ar fi fost bine. Povestea cu bărbatul acela reușise să-l întărească zdravăn. Era convins acum că fusese urmărit și că va mai fi urmărit cine știe până când. De ce? Cine-l pusese pe omul cu pălărie și pardesiu cafeniu să-l urmărească? N-o fi fost cumva filat mai de mult, iar el nu știuse?... Ce să facă?... Să se întoarcă la cărciumă și să-i ceară individului socoteală? Să-l descoasă până adevărul?... Ce adevăr, de la o pălărie pe cap într-un restaurant! Dacă se întorcea, nu era de făcut decât un singur lucru: să-i zboare tipului pălăria de pe țeastă, să-i troznească două palme și să se stropșească la el: „Topește-te până număr la trei. Unu, doi, trei!” Hehe... nici în gând! Să se măsoare cu un asemenea zdron?

Privind în jur, locurile i se păruă cunoscute. Deși rătăcise fără țintă, pașii îl duseseră pe o stradă ce o frecventa adesea. La numărul 8 locuia Ada. Mai avea puțin și ajungea; casa era a doua de la intersecție, încoace. Prea mult nu se depărtase prin urmare de birtul în care îl lăsase pe „prietenu” său. Dacă i se țineuse de urme, înseamnă că se afla prin preajmă. Voia să fie prin preajmă. Pentru că, în chip ciudat, în loc să se ascundă, să se piardă de bărbatul cu pardesiu, el, din contră, era mânat de ispita de a-i ieși singur în cale. Deși era convins că o explicație între ei nu ar duce la nici un rezultat, nu o putea să se liniștească fără acea explicație. Mai mult decât consecințele urmăririi, îl frământau cauzele. Se răsuci de aceea pe loc, scrutând pretutindeni, dar nu dădu de urmăritorul său, cu toate că și-l închipuia pândind de după vreun pom, sau stâlp, sau colț de casă... Era un tip perfid, firește. Până acum lucruse pe față, vârnându-i-se până sub coaste, de aici înainte îl va urmări fără să se mai arate.

- După cine te uiți? Hei!... se pomeni tras de mănecă de Ada.

Abia o recunosc.

- Ce-i cu tine?... Ce-ați pățit?

- E unul care se ține după mine și nu-mi dă pace.

Fata își roti și ea privirea, îngrijorată, dar strada nu-i oferă nici un indiciu că s-ar fi ascunzând vreun urmăritor, undeva. Recăpătându-și firea, îl muștră:

- Fii serios, cine să nu-ți dea pace? Tu ești omul care să fii urmărit? Ești înhăitat cu borfașii? Ești hoț, criminal?... Sau ești, cine știe cine?... Hai să mergem, trebuie să te linișești, te liniștesc eu...

- Îți spun că este adevărat. Îți jur! Acasă am să-ți explic pe larg.

Ajunseră și îi povesti. Însă nu pe larg și nici destul de coerent. Surescitarea îl împiedica să fie limpede, să prezinte logic faptele, fiind tentat mai degrabă să descrie impresia lăsată de acestea asupra-i. Ada, pe de altă parte, voit distrată și preocupându-se în chip ostentativ de treburi mărunte - special pentru a-i insufla și bărbatului ceva din „indiferența” sa -, nu-l urmărise nici ea prea atentă, mai și întrerupându-l chiar, „fleacuri... păreri...”, încât întâmplarea ar fi putut până la urmă să cadă în deriziune, iar ei să treacă la lucruri cu adevărat agreabile, dacă Ada, în neastâmpărul său, nu s-ar fi foinț și pe lângă fereastră, în fața căreia rămase deodată ca împietrită.

- Dragule, cum arată omul tău?

- Înalt și solid, îmbrăcat într-un balon cafeniu și cu pălărie cenușie pe cap...

- Vino să ți-l vezi!

Apropiindu-se de geam, Iova îl descoperi pe urmăritor. Trăgea dintr-o țigară și

distanță mai mică de cincisprezece pași, dar nu se grăbea. Ce ar fi dacă?... Dacă l-ar purta astfel, fără întrerupere, câteva zile și nopți prin oraș, măcinându-i încetul cu încetul rezistența, până îl va vedea căzut lat pe trotuar și va scăpa de el?... Și de ce atâtea zile și nopți? Poate că îi va fi suficientă o singură noapte de alergătură ca să-l dea peste cap. Avea dreptate Ada: dacă voia să-l învingă, trebuia să găsească neapărat un viclesug căruia celălalt să nu-i facă față. Iată viclesugul: să-l alerge până îl doboară. Îl lăsase până acum să-și tragă suflul, dar nu i-o va mai îngădui. El, cel hăituit, îl va hăitui și hărțui pe urmăritor, storcându-l de ultimele forțe. Astfel vor căpăta înțeles și cuvintele profesorului, cu rostul de a-l ține la distanță mereu pe hăitaș. Se întoarse și privi în urmă: omul cu pălărie și trenzi se opri, făcându-se a privi și el undeva. Asta îi era deci toată tactica: să-l imite. Fie! Să-l imite atunci. Și pălăria cu trenzi porni la drum. Străbătu de-a lungul bulevardele, strecurându-se printre oameni și silindu-se să nu rămână în urmă, traversă piețele vaste, ferindu-se de furia mașinilor, trecu pasaje subterane, grăbind spre ieșiri, luă la rând magazinele, urcând și coborând etajele, se strecură prin ganguri înguste și întunecate, reveni în locurile prin care mai fusese, reluă traseele... și totuși se

stop cadru

UN MOMENT IMPORTANT AL PROZEI ROMÂNEȘTI ACTUALE

de ȘTEFAN ION GHILIMESCU

Cunoscut de prieteni ca unul dintre înrâiți boemi levantini ai Bucureștilor de astăzi, Criguros cât încape, ludic și matein, oricând dispus să liciteze totul pe cartea idealității iubirii, cum iarăși, la rigoare (sic!), capabil să reacționeze fantasmagoric și insolit a rebour, la mijlocul vieții, Mircea Constantinescu a ajuns, ca prozator, la deplina maturitate artistică. Pentru a se situa în această poziție de top, domnia-sa a trebuit să străbată un parcurs literar sinuos, ilustrându-se, după cum au fost cazul și vremurile, fie ca autor de proză scurtă (*Ciudățeni de familie* - carte cu care a și debutat -, *Smog*, *Aleargă pentru viața ta*), fie ca eseist (*Triumful lui Făt-Frumos*), fie ca scriitor de diegeze istorice (*Când toca la Radu-Vodă*, *Cum îndemult Bucureștii petreceau*). Romanul masiv de circa 500 de pagini, literă mică, în două volume, apărut recent - cu un titlu deloc ortodox, *Români, vă ordon să stați la coadă!*, Editura Rampa și Ecranul, 1997, succede altor patru „încercări”, bine primite la vremea lor de critica literară: *Cancerul blond*, *Amurgul levantinelor*, *Își amintea de Casablanca*, *A fost odată ca niciodată*.

În autoprezentarea-manifest care însoțește cartea și care, într-o formă ușor modificată se regăsește și pe coperta a IV-a a volumului doi, Mircea Constantinescu pune câteva întrebări potențialilor săi cititori cum ar fi: *Sunteți nemulțumiți de statutul actual al țării noastre? Sunteți intrigati că egoismul, lăcomia și minciuna continuă să patroneze România? Sunteți speriați sau sceptici când vă priviți în oglinda viitorului? Ei bine,*

ținea bine, nu dădea semne de oboseală. Iova grăbii pașii. Se lupta acum cu propria-i rezistență, fiindcă a urmăritului se dovedea inepuizabilă. Oare, cât îl vor mai sluji picioarele? Îi slăbea și i se întuneca vederea, i se muiau tot mai tare genunchii, călcăiele îi erau strânse în clești de jar. Făcea tot mai des imprudența să se vâre până sub botul mașinilor, șipetele amenințătoare ale claxoanelor îl întâmpinau la fiecare traversare. Deodată, un scrâșnet asurzitor de frâne, în spatele lui, îi tăie respirația. Ajunsesse nevățamat pe trotuar dar, întorcându-se, recunosc în mijlocul străzii, strivit de caldarâm, trenziul cafeniu. Lumea se îmbulzea să vadă. Aproape inconștient, stors de toată vlaga dintr-însul, se apropie și el și se strecură prin zidul curioșilor până ajunsese înlăuntrul cercului. Urmăritorul lui agoniza. Se aplecă deasupra-i și-i căută ochii:

- Ce aveai cu mine, nenorocitul?... De ce mă urmăreai?

Muribundului îi tremură pe buze și lui o întrebare, dar nu apucă ori nu vru s-o mai rostească. Îl fixă doar pe Iova cu ultima privire, plină de mirare, și împietri așa. Nu arăta deloc ca un om de care să te înspăimânți și să fugi. Așadar?... Iova se ridică buimac și își făcu loc să iasă cât mai grabnic din strănsora de oameni. Așadar?...

ductibilă și se leagă printr-un cordon teribil de ferm de animalitatea ancestrală a omului. Coadă, într-o atare viziune, este rezumatul perfect al vremurilor pe care le trăim, definiția exactă a locului unde ne postăm pe scara progresului și evoluției sociale. Chiar și statul la coadă pentru Europa din care nu am „ieșit” niciodată are darul să definească răbdarea proverbială și **cumințenia** românească... Pe de altă parte, voluptatea cu care Mircea Constantinescu înfățișează arhitectura anemografică a fenomenului celui mai specific „mentalității” românești invederează la el dorința vie de purgare și eliberare din chinurile unui dat istoric și, deopotrivă, ale totalitarismului comunist, la fel de aberante amândouă în absurditatea lor. Recursul la istorie, în principal, la fiziologia mai destinsă a epocii primelor patru decenii de după primul război mondial, tratată în maniera ușor alegorică și parabolică, dar și a anilor încrâncenați de dinaintea izbucnirii celui de-al doilea război, are rostul de a pregăti cititorul pentru a găsi în atmosfera generală a veacului diezii și bemolii care sintonizează cu prezentul.

Fără modele evidente și fără idiosincrasii estetice, atât în privința tezei subiacente, cât și din punctul de vedere al plăcerii cu care scriitorul se lasă vorbit și jucat de o inepuizabilă troie a limbii, romanul lui Mircea Constantinescu aduce totuși cu ciclul romanesc al **îndelungatului deceniu**, rămas, din păcate, neîncheiat, și semnat de Paul Georges Seamănă, indiscutabil, ca stare de spirit, și cu **Pontice**. Și cu **Geamlăc**. Mai puțin demonstrativ însă, și infinit mai păstos, romanul de care ne ocupăm poate fi considerat fără echivoc **triumf lingvistic al exorcizării patomimiei istorice românești**. Ceea ce trebuie să recunoaștem, nu este deloc puțin. Un pariu, probabil, fără echivalent, dacă stăm să apreciem și să cântărim rezultatele dezideratului enunțat din capul locului de autor, și anume refacerea încrederii cititorilor români în posibilitățile literaturii scrise pentru ei și despre ei. Lucru destul de rar, iarăși, în proza momentului, dominată mai curând de abstracțiunile unor idei constructive, Mircea Constantinescu stăpânește un întreg arsenal prozastic de arme de atac și defensive, un remarcabil registru de mijloace și posibilități lingvistice dintre cele mai diferențiate. Între descrierea pedantă, clasică și răbdătoare și acumulările aluivonare veriste și senzitive, post-moderniste, dăvuri. Între vernierurile strălucitoare și otrăvite și pulsațiile vibratile insesizabile, provocate de cariul care roade subzidirea vastelor tablouri istorice, în sfârșit, între cuvântul rar, prețios și bătrân și argoul concupiscentei orgasmice, Mircea Constantinescu se mișcă aproape fără nici un efort; nu se poticnește și nu se autoamăgește, nu disperă și nu se entuziasmează, viziunea lui probând „**un optimism temperat sau, dacă vreți, un pragmatism liric**”, cum singur și-l etichetează. Numai așa se face că absolut totul, sub pana sa, devine materie fragedă și „fragică” (R.C.) pentru întocmit lumi și construit imperii homerice **sui-generis**.

Adăugând la toate astea plăcerea de a sonda infinitezimal limbul unui imaginar de iubiri sadice, prezente în carte precum perlele de cultură, avem o vagă idee despre constituția unei cărți, care, fără doar și poate, se învederează într-un moment important al prozei românești actuale.

N.B. Mircea Constantinescu, *Români, vă ordon să stați la coadă!*, roman în două volume, Editura Rampa și Ecranul, București, 1997.

încerca întrucâtva să-și ascundă fața de ei.

- Ți-a venit în minte să-și ascundă fața de ei?
- Ți-a venit în minte să-și ascundă fața de ei?
- Ți-a venit în minte să-și ascundă fața de ei?

Sângele îi năvălise în tâmpile, ochii îi scoteau flăcări.

- Îți dau dreptate, ești încolțit... trebuie să scapi de...

- Mă duc peste el.

- Nu! Așa nu poți să faci față: e mai tare decât tine...

- Atunci, cum?

- Să mai aștepti, până vei găsi vicleșugul să-l răzbești.

Iova nu avea cuget să se gândească acum la vicleșuguri și ieși spumegând pe ușă. Afară nu mai găsi însă pe nimeni. Omul lui dispăruse, pierzându-se în lumea mare... Se apropie de locul unde îl văzuse așteptând, pipăi pământul cu tălpile, să se încreadă, îl căută în jur, degeaba. Se întoarse spre Ada, care îl privea de după perdele, fata nu-i dădu nici o lămurire și, atunci, se depărtă deznădăjduit. Ce va fi având ăla cu el? Trebuie să existe un motiv. O fi săvârșit ceva în viața lui, cine știe ce, cine știe când, iar acum a sosit momentul să dea seama. Va fi păcătuit ceva mai de curând, altfel s-ar fi cuvenit să plătească deja. Dar ce anume? Și când? E tânăr, își poate lua anii la rând și scotoci... care-i era vina? Își cinstește părinții, nu s-a certat cu frații... în lume trece drept un om normal, e un tip sociabil, neorgolios... slujba e modestă, nu a făcut avere, nu e carierist... are o singură prietenă, pe Ada, probabil că se vor căsători și vor face copii... n-a furat, n-a înșelat, n-a omorât pe nimeni. De ce atunci să plătească?... Mergea reflectând la viața lui, onestă și dreaptă, și cu toate astea îndoiala și neîncrederea în sine sporeau. Poți să-ți iubești mama și totuși dragostea ta să nu ajungă până la ea: nu i-ai spus că o iubești niciodată, poate să moară mâine și să nu afle. Nu te-ai certat cu surorile și frații, dar de douăzeci de ani n-ai mai stat laolaltă la o masă, n-ai mai dormit într-aceiași casă... Ți-e prietenă Ada, zici. N-ai fi mai nimerit să spui că ți-a fost? Poate că te-ai și despărțit de ea pentru totdeauna... Nu ai furat. De unde știi? Nu ești înfumurat... cui folosește? Nu ai făcut avere... și ce dacă? Ți-e slujba modestă... cu atât mai rău! N-ai făcut nimic... poate că trebuia! Iată câte sunt de plătit. Corectitudinea ta este de fapt o atitudine!

Începu să meargă cu frică. Se ferea să mai privească pe cineva în ochi. Se da la o parte din calea oamenilor. Se da la o parte chiar din calea copiilor. O luă pe străzile mai puțin umblate. Când se pomeni dintr-o dată singur, se întoarse să vadă dacă mai e urmărit. Era... de după colț nu întârzie să apară omul în treniul cafeniu. Cum să scape de el. Îl trecea prin toate caznele... Trebuia să ceară ajutorul cuiva. Cui?... Unui om cu judecată de fier. Profesorul său de logică, Paveliu, era acel om. Din năvodul care-l prinsese și-l strângea să-l sufoce, numai Paveliu îl putea sfătui cum să iasă. Se zbătea și se învârtea de o jumătate de zi ca un bezmetic prin acest oraș, trebuia acum să încerce să ajungă la un liman. Poate că o soluție ar fi fost să se ducă acasă. Poate... dar numai în ultimă instanță, când altceva nu-i mai rămânea de făcut. Atunci se va resemna, așteptând sfârșitul (un sfârșit trebuie să aibă istoria asta), acceptându-l pe omul cu pălărie zi și noapte la geamul său, la căpătâiul său, în somnul său. Dar mai înainte, să-l consulte pe profesorul Paveliu.

Nimeri într-un bulevard larg, din nou cu lume multă. Din cincizeci în cincizeci de metri, patrolau sergenții de stradă. Ce-ar fi să-i divulge unuia dintre ei tărășenia?

- Domnule, se apropie cu aer speriat de cel mai apropiat, vreau să vă spun ceva... Pofțiți actele, cercetați-le..., dar vă rog ascultați-mă. Sunt urmărit de un individ periculos, de câteva ceasuri se ține după mine, nu știu ce să fac. Scăpați-mă de el.

Tulburarea lui Iova îl convinse pe agent și, ca semn că vrea să-l ajute, îi răsfoi prin acte.

- Ce fel de individ..., cum arată?

- Un haidamac voinic. Poartă un treniul cafeniu, iar pe cap o pălărie cenușie.

Agentul scrută el însuși de jur împrejur locurile, nu-l descoperi pe omul cu semnalmente descrise. Mai cercetă încă o dată...

- Stă ascuns, îl lămurii Iova. M-a văzut că vorbesc cu dumneavoastră. E un tip perfid.

- Vă știe de unde va?... I-ai făcut ceva?...

- Ne-am nimerit mai devreme, amândoi, în fața unui magazin... priveam vitrina. Atâta tot. După care s-a luat după mine și mă fugărește tot într-una. Îl cred în stare de orice.

- Liniștiți-vă! Dacă nu sunteți amestecat în vreo încercătură, n-o să se întâmple nimic.

- Totuși, pentru securitatea mea...

- Vă recomand să mergeți la secție... să explicați acolo. Numai că, pe lângă spaima dumneavoastră, trebuie să aduceți dovezi, cât de cât concludente, altfel... E necesară o declarație și, eventual, să vă puneți la dispoziția organelor.

Înțelese. Mulțumi și plecă degrabă... Treniul cafeniu urcă nestingherit în autobuz cu el, coborî în aceeași stație și se opri, în fine, la vreo douăzeci de pași de poarta profesorului. Spre norocul lui Iova (dacă e corect să spui că mai avea și el astăzi noroc), Paveliu era acasă. Fu poftit în birou când, după primele clipe de ezitare, îl recunoscu. Era evident că nu prea e încântat de oaspeți. Ochelarii de pe masă, cărțile deschise și suprapuse teancuri, hârtiile împrăștiute, stiloul desfăcut... toate mărturiseau întreruperea lucrului.

- Domnule profesor, mi se întâmplă un lucru grozav: de azi de la prânz se ține scai de mine un individ. Nu știu cine e, nu cred să mă cunoască nici el, totuși nu mă slăbește o clipă. Dacă vreți să vă convingeți, îl puteți vedea de la fereastră. E cumplit: nu-l mai pot suporta, mă părăsesc puterile și judecata. Omul ăla e un asasin, mă adulmecă pas cu pas, mă hăituește ca și pe vânat și-mi strânge lațul în jurul gâtului ca să-mi ia toată răsufarea. Salvați-mă!

Profesorul îl cumpăni cu o privire îngăduitoare, zâmbind indefinit în colțul gurii, dar asigurându-l că îl ascultă cu suficientă răbdare până la capăt, oricât de lungă i-ar fi povestea... Da, ce-a mai urmat? De ce s-a oprit?

- Asta e tot! Sfârși Iova, parcă descurajat. Mai mult de atât n-am ce să vă spun. Altceva în plus nu s-a mai întâmplat.

Profesorul nu-și ieșea de starea sa de calm suveran, cuvintele lui Iova se pare că ajungeau până în preajmă-i, dar aci se spârgeau ca de un glob de sticlă. Omul din interiorul globului rămânea imperturbabil.

- Nu mă credeți, de vă uitați la mine așa? Mă socotiți cumva bolnav? Ah, dar e purul adevăr. De ce nu mergeți la fereastră? Să vedeți...

Și vrând să fie pe deplin convingător, Iova se îndreptă el, întâiul, spre geam, să-l descopere pe bărbatul care îl escortase până în fața casei și să-l arate profesorului. Dar fereastra nu da spre stradă, cum se așteptase, ci într-o curte interioară.

- E în stradă, chiar în fața casei dumneavoastră, vă garantez.

- Da, prietene, catadicsi Paveliu să-i răspundă, dar asta încă nu dovedește nimic.

- Cum să nu dovedească? Mă urmărește...

- E plăcerea lui, nu i-o puteți refuza.

- Și calvarul meu...

- Iartă-mă, dar singur ți-l creezi.

- Dacă el m-ar lăsa în pace, n-aș mai pătimi. Ce-are cu mine?

- Am înțeles că nu ți-a spus că ar fi având ceva.

- Nu.

- Și atunci?...

- Atunci, cu atât mai rău!

- Câtă vreme nu știi ce are cu dumneata e ca și când nici n-ar avea într-adevăr. Pentru ce-l acuzi? Fiindcă în câteva rânduri s-a întâmplat să aveți același drum? Nici o justiție din lume nu-l poate condamna pentru atâta lucru. Dumneata îi faci proces de intenții care, până la proba contrarie, e numai intervenția minții dumentale. Învinuind pe altul, te învinuiești de fapt singur.

- Și dacă până la urmă pătesc lucrul cel mai rău?

- Abia atunci putem vorbi de fapte...

- Așadar să așteptăm să se producă mai întâi faptele și abia după aceea să pornim pe urma lor, în loc să le preîntâmpinăm din vreme?

- Deocamdată, ipoteze... tributul caracterelor predispușe la reverie.

- Dar sunt o fire realistă, dom' profesor. Pe omul acela l-am dus o jumătate de zi în spatele meu și îl voi mai duce, cu siguranță. Fapta asta, că mă alegă fără motiv, e condamnată prin ea însăși. Îmi pricinuieste neazuri mai mari decât dacă m-ar stâlci în bătaie o sleahtă de huligani și m-ar lăsa apoi în pace. Mai mult decât dacă mi s-ar tăia un braț, fiindcă mi-ar mai rămâne celălalt și m-aș sluji de acela. Mai mult decât dacă aș pierde tot ce am câștigat până acum, fiindcă aș putea, cu timpul, să îndrept sau să împlinesc la loc pierderea. Și aș trăi... pentru că ar mai exista o speranță. Pe câtă vreme hăituirea asta lovește exact în ceea ce am mai fragil și mai scump: liniștea mea. E neînsemnat lucru după dumneavoastră?... Ce șansă mi se mai lasă de a fi om?

- Omului nu-i mai rămâne nici o șansă atunci când le-a ratat pe celelalte de până aici: din neglijență, din nepricepere, din indiferență... În fața unei încercări majore, care vine de obicei pe neașteptate, el se trezește dintr-o dată neajutorat, singur și gol. Dacă pierde, știe că pierde totul; uitase asta. Și adevărat soarta se răzbuună. Cel care nu a dat însă deloc rateuri în viața lui, sau prea puține, acum nu are de pierdut decât una dintre șanse și nu-i o tragedie, chiar dacă e ultima dintre ele; rămân mărturie celelalte. Un asemenea om nu intră în panică. Pariul lui cu viața a fost câștigat mai de mult. Încercarea cea nouă nu-l sperie și se întâmplă că-și găsește resurse de o depășește și pe asta. Dumneata de cine te sperii? De un necunoscut care te urmărește... Vrei să-l înfrânghi? Atunci fă-l să nu te ajungă niciodată. Nu uita că în față te afli totuși dumneata. Rămâni în față mereu. Vezi acum șansa?...

Lui Iova i se părură cu adevărat înțelepte cuvintele profesorului, nu regretă vizita pe care i-o făcu. Toți îl ajutaseră cu un sfat bun: și Ada, și agentul de stradă, și profesorul Paveliu. Era vremea să nu se mai teamă. Dacă și lui avea să-i treacă prin minte o idee fericită, atunci e sigur că se va elibera până la urmă din chingile urmăritorului. Deja parcă le simțea, acele chingi, cum se slăbesc și cedează. Îl știa pe omul în treni în urma lui, poate la o

PROFESIONALISMUL ȘI TALENTUL CERCETĂTORULUI

de LIVIU GRĂSOIU

Am primit, de curând, de la Iași, volumul „Cordonul de argint” semnat de dl. Florin Faifer. Autorul este unul dintre cei mai apreciați cercetători literari, manifestându-se la același nivel intelectual remarcabil atât în istoria, cât și în critica literară. Dl. Florin Faifer a citit și a scris mult, atâta doar că articolele și studiile au fost răspândite cu generozitate prin diferite reviste, prea puține fiind adunate între copertile unor cărți.

În găsim semnătura într-o lucrare fundamentală (**Dicționarul literaturii române până la 1900**) la care a trudit, alături de ceilalți colegi, ani îndelungați, precum și pe o sinteză tematică originală intitulată „Semnele lui Hermes”, unde a urmărit literatura română de călătorie de până la începutul acestui veac. Să nu uităm însă primul său succes numit „maturgia între clipă și durată”, care a însemnat un moment important în impunerea prestigiului său în domeniu. „Cordonul de argint” este o culegere de comentarii ce probează din nou calitățile deosebite ale lui Florin Faifer, al cărui stil are adesea strălucire; iar informația, mereu de la prima mână, adaugă un plus de greutate interpretărilor propuse.

Din prefața semnată de dl. prof. Liviu Leonte aflăm că nu avem de a face cu o carte recentă din punctul de vedere al elaborării, ea făcând, „de vreo zece ani preriplul pe la câteva edituri, întrucât autorul ei are destule talente, dar îi lipsește unul esențial, cel al relațiilor”. Aș adăuga nonsingularitatea sa, dacă ar aduce vreo consolare. Șansa, în cazul acesta, s-a numit Editura Universității „Al. I. Cuza” din Iași, care l-a acceptat pe cel recomandat nu doar de semnatarul prefaței, ci de o absolut notabilă contribuție în cercetarea științifică a literaturii noastre în ultimele trei decenii.

„Cordonul de argint” cuprinde studii despre Antim Ivireanul, B.P. Hasdeu, Alexandru Davila, Nicolae Iorga, I.A. Bassarabescu, G.M. Zamfirescu, Mihail Sadoveanu. Fiecare are un subtitlu merit a constitui punctul de plecare al interpretării. Li se alătură un „Antract”, unde se continuă, extrem de succint, „Semnele lui Hermes”, adică literatura de călătorie scrisă până în anii noștri, și însemnările „Dilemele protochronismului sau Grădinile Semiramidei” încheiat astfel: „Restul... mai bine ar fi fost tăcere”. Aprecierea se poate aplica și amintitelor însemnări, interesante fără îndoială, dar, acum, aproape inutile. Secvențele anunțate oscilează între micromonografia detaliată și analiza ultraaplicată.

„Enigmaticul arhipăstor” Antim Ivireanul se dovedește un subiect care îl servește cum nu se poate mai bine pe dl. Florin Faifer. Figură legendară, marcând prin tragsimul destinului istoria și cultura românească, marele cărturar și-a găsit acum un comentator meritat. Cunoscând toate părerile anterioare, le rezumă cu eleganță, sintetizând remarcabil: „Omul de multe arte, cum îl definea N. Iorga, stă în afara oricărei îndoieli și poate tocmai talentele lui puțin obișnuite îi vor fi înlesnit eliberarea, iar mai târziu, sub patronaj

brâncovenesc, o ascensiune prea sfidătoare pentru vitregia vremurilor de atunci, pentru ca totul să nu se sfârșească tragic. O înălțare și o prăbușire, s-ar spune, ca de personaj shakespearean, dacă vicisitudinile unei istorii neocrotite n-ar fi pus la cale, și în țările române, cu o blestemată stăruință, același scenariu sângeros: decapitarea lui Brâncoveanu și a celor patru feciori ai lui, barbarie care a cutremurat lumea creștină și chiar turcimea obișnuită cu asemenea omoruri, sugrumarea voievodului Ștefan Cantacuzino, a stolnicului Constantin Cantacuzino - și înșurubirea aș putea să continue”. Antim Ivireanul este proiectat pe fundalul epocii, raportat mereu la principalii actori, la forțele și interesele dominante. Adevărul și legenda sunt încet și nuanțat separate, dl. Florin Faifer dominând informațiile, nelăsându-se sufocat de câte s-au spus și s-au scris în aproape 300 de ani. În concepțiile mitropolitului martir descoperă „aderile unui raționalism ortodox (argumentat de Al. Dușu în cărțile sale)”. Tot aici „omul este prețuit în perspectiva unui ideal moral, cu însemnele unui dat existențial ce nu poate aparține decât unei făpturi privilegiate: **fericita și mai aleasa și cuvântătoa-rea zidire, omul, proclamă triumfal Antim Ivireanul**”. Despre oratoria sa, aprecierile vor rămâne, cred, memorabile: „Un fantastic travestit în straiul simplu al verosimilității. Între legendă și istorie, între real și ireal, didahiile, respirând aerul pur al cărții cărților, pleacă de la litera ei, însă dezvoltă, se poate spune, creator, premisele pe care străvechile peripeții, ca niște basme doldora de tâlcuri le oferă”.

La fel compararea cu arta altor oratori europeni din epocă.

Dl. Florin Faifer își alege subiecte spectaculoase, controversate. Personalitățile ce-i stârnesc interesul nu pot fi prinse în formule precise. Două exemple vin în sprijinul afirmației: B.P. Hasdeu, uriașul de tip renaștător, și Alexandru Davila, omul eternelor proiecte și autorul unei unice creații, având însă rang de capodoperă. Din creația lui B.P. Hasdeu, dl. Florin Faifer alege teatrul și proza pe care le diagnostichează: „Formula operei ar fi sarcasm și ideal”. Demonstrația o conduce cu inteligență și subtilitate, pătrunzând în intimitatea prozei lui Hasdeu:

„Idealismul lui Hasdeu se nutrește din trecut, un trecut aglomerat de chipuri și de imagini care nu și-ar găsi locul în tristele zile de decadență. În scrisul său, istoria și poezia se întrepătrund. Căci dacă lirica, sub „peana” lui vie, își trage sevele din istorie, timpurile apuse sunt resuscitate și prin grația poeziei”. Viziunea asupra istoriei, felul în care Hasdeu selectează eroii și evenimentele vin în concordanță cu stilul specific: „Scriitorul gândește spectacular, în ritmuri care intensifică. Pasiunile se exprimă în cuvântări avântate sau se eliberează într-o gestică viguroasă, ceremonii își au ritualul lor pompos (...) Hasdeu este un strateg debordant, organizându-și materialul sub imboldul unui elan mai degrabă liric, în mișcări nervoase, precipitate, neapărat cu o încurcătură de dramatism”.

Lui Alexandru Davila i se consacră un capitol substanțial, fiind evidentă atracția manifestată, peste timp, de autorul mult discutatei drame istorice „Vlaicu Vodă”. Dl. Florin Faifer pare sedus de acest personaj („Oscar Wilde al vremii lui”, după cum l-a numit G.M. Zamfirescu). Îi relevă meritele, grație cărora a intrat (și a rămas) în istoria teatrului românesc, îi explică eșecurile, îi comentează concepțiile regizorale, rememorează atmosfera din 1902, când a avut loc premiera cu „Vlaicu Vodă” și nu se sfiește să redeschidă dosarul paternității piesei. Desigur că adevărul adevărat nu îl vom ști niciodată, dar ideea de a compara edițiile următoare cu textul reprezentat întâia oară vine în sprijinul acceptării lui Al. Davila ca autor. Surprinde însă absența de la capitolul „Note” (mereu bine întocmit) a cărții pe care a scris-o, în 1965, Mihai Vasiliu despre Al. Davila. Greu de crezut că dl. Florin Faifer nu a cunoscut-o. Chiar dacă ar fi considerat-o depășită (deși sub raport informativ nu poate fi vorba de așa ceva), obligația sa era să o consemneze măcar. Altfel, orice cercetare ar porni inevitabil de la zero, iar America ar fi mereu redescoperită. Ceea ce un cercetător de talia domnului Faifer nu poate accepta nici în glumă.

În paginile despre N. Iorga este subliniat talentul descriptiv, reportericesc și de romancier al istoriei, când ilustrul savant se afla în postura de autor de cărți de călătorie. Iată concluzia: „Expediția artistică, la N. Iorga, rodește sub transparente bolți, în empireul închipuirii. Toate drumurile sale duc spre **Via sacra a istoriei reînviată**”. Scriind

„Cordonul de argint” cuprinde studii despre Antim Ivireanul, B.P. Hasdeu, Alexandru Davila, Nicolae Iorga, I.A. Bassarabescu, G.M. Zamfirescu, Mihail Sadoveanu. Fiecare are un subtitlu merit a constitui punctul de plecare al interpretării.

despre I.A. Bassarabescu, dl. Florin Faifer demonstrează, dacă mai era nevoie, că nici un autor nu trebuie definitiv îngropat, că în

opera fiecăruia există și ceva pentru posteritate. Comentariul său mi se pare un model al felului cum trebuie recitat chiar și un scriitor „discret”. Aceeași impresie o lasă și discutarea dramaturgiei lui G.M. Zamfirescu, asupra modernității căruia se cuvine să mediteze mai ales cei implicați acum în mișcarea teatrală. O analiză interesantă vizează zodia sub care se află opera sadoveniană: aceea a Cumpenei. Pe lângă lirismul și epicul despre care s-au pronunțat toți exegeții, se mizează acum și pe dramatismul operei. Exemplele aduse în discuție sunt luate din scrieri realizate în toate etapele creației sadoveniene și susțin punctul de plecare al demonstrației, ce va fi preluat cu folos în viitoarele exegeze.

CONGRESUL MONDIAL ASUPRA APLICĂRII RECO

1. Noi, artiștii, autori și artiști interpreți din toate regiunile, reuniți în perioada 16-20 iunie 1997 de către UNESCO, cu concursul partenerilor săi, în cadrul Congresului Mondial al aplicării Recomandării asupra condiției artistului, reafirmăm, în zorii mileniului III, că creația artistică constituie patrimoniul cultural al viitorului.

2. Reamintim cu putere că facultatea de a crea este o capacitate deosebită, a cărei forță și originalitate provin de la artist și că este important să se încurajeze revelarea și înflorirea talentului fiecărui om, ca o manifestare a unei libertăți fundamentale.

3. De asemenea, recunoaștem că, în contextul transformărilor care marchează evoluția societăților contemporane, creația artistică reprezintă un factor determinant pentru conservarea identității popoarelor și promovarea dialogului universal.

4. De asemenea, suntem pe deplin conștienți de contribuția esențială pe care arta și artiștii o aduc unei bune calități a vieții, dezvoltării societății și progresului toleranței, justiției și păcii în lume.

5. Proclamăm, în consecință, că încurajarea creației, protecția operelor și promovarea activităților artistice trebuie să se fondeze pe aplicarea drepturilor omului și pe căutarea dezvoltării individuale și colective a locuitorilor planetei.

6. Cu privire la politicile culturale existente, ne felicităm cu privire la adoptarea măsurilor constituționale, legi-slative și reglementare inspirate de Recomandarea UNESCO din 1980, de către acelea din statele membre care au dat astfel exemplu, descentralizarea crescută a responsabilităților la nivelul tuturor colectivităților teritoriale, în numeroase țări, și colaborarea internațională, regională și sub-regională care ar trebui să se întărească în continuare.

7. Suntem convinși că artiștii trebuie să participe la elaborarea și la realizarea politicilor culturale naționale, pe de o parte pentru a veghea la evoluția condiției lor și, pe de altă parte, pentru a juca un rol de consiliere pe lângă guvernele țărilor lor.

8. În acest scop, este important, îndeosebi, ca dezvoltarea organizațiilor profesionale independente să fie încurajată și ca mecanismele de concertare să fie puse în practică acolo unde nu există încă.

9. Ne exprimăm preocuparea față de diminuarea resurselor publice consacrate creației artistice și atragem atenția puterilor publice asupra riscurilor pe care această reducere o poate implica.

10. Suntem conștienți că tendința spre uniformizarea modurilor de gândire și a producțiilor culturale care sunt adesea rezultatul unor considerații de rentabilitate maximală și imediată constituie un pericol pentru diversi-

organizat de Organizația Națiunilor Unite pentru educație, și Comunicațiilor și a Comisiei naționale franceze pen

tatea creației. Apreciind interesul crescând al sectorului privat față de încurajarea creației, în special atunci când contribuția sa evită ca talentele creatoare să fie pierdute prin lipsa mijloacelor financiare, noi reafirmăm importanța menținerii finanțării publice a artelor.

11. Este indispensabil ca rolul creatorilor în sânul societății să fie recunoscut. Aceasta presupune creșterea, prin toate mijloacele, și în special prin educație și informație, a interesului public pentru artă și creație.

12. Învățământul artistic trebuie să fie introdus și dezvoltat în educația formală și non-formală, la toate nivelurile. Contribuția artiștilor este un dat indispensabil în cadrul strategiei care urmează a fi definită în comun.

13. Informarea prin mass-media constituie unul din principalele mijloace ale democratizării accesului la artă și al suscitării interesului pentru practicile artistice.

14. Noile tehnologii permit favorizarea schimburilor artistice. Ele constituie un vast câmp de investigații pentru artiști prin potențialitățile pe care le solicită în favoarea creației și pregătirii profesionale. În același timp, ele suscită interogații asupra viitorului unor forme de expresie artistică și asupra respectării re-gulilor stabilite. Rezultă dreptul ca artistul să fie mai bine protejat și opera protejată în integritatea ei.

15. Deoarece societatea de astăzi este deja o societate de informație, este de competența artiștilor, orientați către viitor, să traseze căile unei noi alianțe între etic, tehnic și estetic. De receptarea artistului și de respectarea condiției sale depinde, în mare parte, dezvoltarea societăților.

16. Recomandarea din 1980 este, astăzi, mai actuală ca oricând. Îmbogățită de contribuția noilor instrumente internaționale, ea constituie o sursă de inspirație indispensabilă pentru stat și societate.

17. Iată de ce, Congresul mondial decide să-și însușească propunerile următoare pentru punerea în practică a Recomandării UNESCO asupra condiției artistului.

FINANȚAREA ARTELOR

18. În fiecare țară, 1% (cel puțin) din bugetul global anual al resurselor publice trebuie să fie consacrat activităților creației, exprimării și difuzării artistice. Noile căi de finanțare privată, de la fundații la micile întreprinderi, trebuie să fie încurajate ca surse complementare, în special pentru sprijinirea creației, a exprimării și difuzării operelor contemporane.

19. Sursele de finanțare publică și privată sunt invitate să se deschidă cererilor artiștilor din țările în curs de dezvoltare sau în

DECLARA

tranziție. Activitatea UNESCO este solicitată în mod deosebit pentru a face cunoscute posibilitățile existente de finanțare privată în favoarea artelor, în întreaga lume.

20. Participarea artiștilor la alegerea operelor beneficiind de un sprijin financiar este cea mai bună garanție a salvagărdării libertății de creație. Mai multe mecanisme și-au arătat deja eficacitatea în această privință, cum ar fi înființarea comitetelor artistice interdisciplinare și dezvoltarea de rețele consultative.

21. Constituirea unor grupuri de artiști, în special în cadrul proiectelor noi-toare, este un factor pozitiv pentru mobilizarea resurselor financiare. Crearea micilor industrii culturale, girate de artiștii înșiși, reprezintă un mod de producție și de difuzare care merită să fie promovat.

SPRIJINIREA CREAȚIEI

22. Activitatea UNESCO ar trebui să favorizeze schimbul de experiență în materie de politici culturale în scopul evidențierii celor care au reușit, ținându-se cont de diversitatea contextelor.

23. Artiștii din toate țările trebuie să fie încurajați și sprijiniți să se asocieze. Organizațiile lor trebuie să primească sprijinul necesar pentru a se structura și a avea o activitate eficientă.

24. Este rolul UNESCO să favorizeze transferarea și difuzarea datelor utile artiștilor pentru libera exercitare a profesiei lor, sensibilizând statele și solicitând colaborarea organizațiilor non-guvernamentale.

25. În derularea carierelor artistice, nici o formă de discriminare bazată pe sex, rasă sau religie nu poate fi admisă. Femeile și bărbații trebuie să fie considerați egali, de drept, ca și în fapt.

26. Puterile publice la toate nivelurile sunt invitate să pună la dispoziția artiștilor spații propice practicării activităților lor, în special în cadrul reamenajării unor cartiere.(...)

DREPTURILE DE AUTOR ȘI DREPTURILE ARTIȘTILOR INTERPREȚI

37. Statele sunt chemate să întărească, să clarifice și să facă efectivă protecția drepturilor legitime ale autorilor și ale artiștilor interpreți, permițându-le să controleze diferitele forme de exploatare ale operelor și

RECOMANDĂRI PRIVITOARE LA CONDIȚIA ARTISTULUI

și cultură, cu colaborarea Ministerului francez al Culturii UNESCO și cu colaborarea Getty Conservation Institute

FINALĂ

prestațiilor lor, în special în domeniul audiovizualului, și să obțină remunerația justă datorată efortului creator.

38. Este deosebit de important ca:

a). exceptarea de la drepturile curențe să fie limitată la folosirea operelor care nu aduc un prejudiciu nejustificat intereselor legitime ale autorilor și ale artiștilor interpreți;

b). transferul drepturilor autorilor și artiștilor interpreți să fie supus unui cadru juridic care să fixeze condițiile de transfer și să asocieze în timp autorii și artiștii interpreți la veniturile succesive ale diferitelor modalități de exploatare ale operelor și prestațiilor lor;

c). utilizatorii, inclusiv distribuitorii, trebuie să furnizeze, în mod legal, artiștilor și reprezentanților lor, informațiile de identificare ale operelor și prestațiilor, necesare determinării remunerației și repartizării ei echitabile în funcție de drepturi;

d). să fie susținute, cu participarea industriei, eforturile autorilor și ale artiștilor interpreți pentru normalizarea într-o manieră constrângătoare pe plan național și internațional a tehnicilor și modalităților de identificare, permițând urmărirea exploatarei operelor și a prestațiilor artistice;

e). în interesul general, gestiunea colectivă a drepturilor autorilor și a artiștilor interpreți și negocierea colectivă trebuie să fie încurajate printr-o reglementare, fără a fi supuse dreptului de concurență sau altei legislații constrângătoare.

39). UNESCO este invitat:

a). să sensibilizeze statele pentru

recunoașterea și respectarea dreptului moral al autorilor și al artiștilor interpreți;

b). să sugereze imediat acestora să studieze modalitățile care să le permită să controleze manipularile numerice;

c). mai general, să încurajeze protejarea drepturilor artiștilor în lume, în cadrul Recomandării din 1980.

40. UNESCO, OIT și OMPI sunt invitate să propună revizuirea Convenției de la Roma din 1961 și să continue să promoveze ratificarea sa.

41. Comerțul internațional nu ar trebui să impiezeze asupra diversității culturale. Este necesar să se susțină efortul țărilor în curs de dezvoltare în vederea protejării și promovării culturii tradiționale și populare cu ajutorul proprietății intelectuale.

CONDIȚII DE MUNCĂ, FISCALITATE ȘI SĂNĂTATE ALE ARTIȘTILOR

42. Artistul are dreptul la o remunerație demnă pentru exercitarea profesiei sale. Acest lucru trebuie să fie reafirmat în special în cazul noilor producții multimedia.

43. Statele sunt invitate să stabilească mecanismele de ajutorare în vederea integrării profesionale a artiștilor și să creeze fonduri de sprijin în acest scop.

44. Ca urmare a tendinței de creștere, în majoritatea sectoarelor artistice, a precarității slujbelor și a insecurității condițiilor de lucru a artiștilor interpreți, se cuvine să se reafirme faptul că nici un artist nu ar trebui să sufere de discriminare pe probleme de fiscalitate, securitate socială și libertate de asociere, prin prisma statutului său, și să se recunoască asociațiilor și sindicatelor reprezentative ale artiștilor dreptul la negociere colectivă pentru

ansamblul profesioniștilor, ca și dreptul de a fi asociat procesului de decizie în orice problemă care se referă la interesele sale.

45. O mai bună coordonare între instanțele guvernamentale competente la nivel național apare indispensabilă în vederea asigurării unor condiții de viață artiștilor, luându-se în considerare durata limitată a exercitării profesiei lor, în special în domeniul artelor spectacolului.

46. Ar trebui să aibă loc discuții între instanțele guvernamentale și interguvernamentale competente în vederea promovării condițiilor juste în materie de fiscalitate, securitate socială și condiții de muncă ale artiștilor, din toate țările, ținându-se cont de creșterea mobilității internaționale referitoare la folosirea artiștilor. UNESCO este invitată să stabilească un inventar de cheltuieli deductibile fiscal pentru artiștii din diferite țări. O reuniune a artiștilor și a reprezentanților diferitelor instanțe guvernamentale interesate pentru reexaminarea regimurilor fiscale și de securitate socială, ca și pentru propunerea măsurilor de armonizare adaptate specificităților meseriilor artistice va fi prevăzută în curând.

47. UNESCO, OIT, OMS și toate statele sunt invitate să studieze, la nivel mondial, condițiile de sănătate și de securitate în care își exercită activitatea diferitele categorii de artiști profesioniști. Aceste studii ar trebui să servească drept bază adoptării de instrumente internaționale specifice.

PROMOVAREA RECOMANDĂRII DIN 1980

48. Constatând că Recomandarea din 1980 rămâne principalul text de referință asupra condiției artistului și regretând că punerea sa în practică s-a limitat la un număr redus de state, Congresul invită UNESCO să accentueze difuzarea sa, prin toate mijloacele, și să grăbească reanalizarea sa de către toate statele. Crearea unui mecanism de urmărire periodică, cu concursul ONG internaționale care îi reprezintă pe artiști, însărcinat cu analiza progreselor realizate de diferite state, cu realizarea de informații periodice către organele directoare ale Organizației și cu propunerea unor noi inițiative vizând aplicarea Recomandării este de dorit.

49. UNESCO, cu concursul ONG internaționale reprezentative ale artiștilor, este invitată să elaboreze dispozitive-tip adaptabile diferitelor sisteme juridice și economice și diverselor contexte culturale, susceptibile de a îndruma organele legislative naționale în punerea în practică a numitei Recomandări.

50. Concluziile adoptate de Congres trebuie să fie aduse la cunoștința organelor directoare ale UNESCO.

Neptun, 1997. Iolanda Malamen, Marian Drăghici, Alexandru Ecovoiu

claudia ilie

Și mă topeai în soarele amiezii...

Mă tot întorc în nopțile zăpezii
Când te iubeam și te credeam dator
Când tu erai un zeu biruitor
Și mă topeai în soarele amiezii...

Și trupul meu de tot aromitor
Cuprins în acolada parantezii
Era un șir de note cu diezii
Ce-l ridicau în fiecă fior.

Eu n-am știut că legea ta e treacă
Și-aduni în urma ta ca un avar
Numai iubiri ținute strâns sub lacăt

Expuse-apoi în tristul breviar
De unde, uneori, câte un dangăt
Te cheamă tot iubirii tributar

Cutreieram așa-ntr-o doară...

Cutreieram așa-ntr-o doară...
Doar eu, uitare în demult
Printre morminte vechi de țară
Cu înțelesul lor ocult

Ca-ntr-o poveste legendară
Venea un glas ca să-l ascult
Cutreieram așa-ntr-o doară
Doar eu uitare în demult - ...

Și glasul de odinioară
Venea misterios tumult
Să-mi pună mie o povară
S-o descifrez și să o smult

Cutreierând așa-ntr-o doară...

Parcă în noi e sufletul rănit...

Noi nu mai știm să mergem la ospete
Sau să cântăm un cântec îndrăgit
Sau s-alinăm un suflet oropsit
Când ne cerșește gestul de tandrețe

Parcă în noi e sufletu' rănit
Și nu mai știm să ne privim la fețe
Și parcă punem peste tot ostrețe
Să fie orice lucru de plătit

Așa străin și-nșelător e totul
Că farmecul târât e în noroi
Și nu mai știm nici care-i antidotul

Nedumeriți privim spre înapoi
Tot rătăcind ca și Iscariotul
Mușcați de-ai remușcărilor strigoi.

Lumina veche estompând decorul...

Tot mai târziu ni se aprinde dorul
Trezindu-ne târziu din stranii ceți
Și doar acum începi ca să înveți
Acele jocuri ce-ți înalță zborul...

Și-nșelător e totul când regreți
Lumina veche estompând decorul
Când te ținea în gheara lui amorul
Și nu simțai nici frigul prin nămeți...

Și ne-ndurarea vine ca o ciudă
Să tulbure îngândurate minți
Sub falsul sărutărilor de Iudă.

Și-aprinse iar, uitatele dorinți
Alungi mințind realitatea crudă
Și în tortura asta te alinți...

Ne ia intempestiv câte o moarte...

Mâncăm o hrană tot mai poluată
Și trece-n crugul minții, obsedant
Fiorul rece-al pierderii-n neant
Cu fața noastră prea de tot mascată.

Și tot coșmarul ăsta deviant
Ne face viața tot mai vinovată
De parcă-s strânse relele deodată
Să explodeze ca-ntr-un vechi Levant.

Nici nu mai știm să punem deoparte
Sămânța bună pentru viitor
Ne ia intempestiv câte o moarte

Și nu mai știm cui mai suntem un dor
Dacă la toate soarta ne împarte
Și nicăieri în râu-i curgător...

Prea singură cu viața mă complic

Mi-e teamă că mă-ntunec prea devreme
Și că mă surp în gol cum un chirpic
Fără să spun cuiva ce-am vrut să zic
Prea devorată-ntr-una de dileme.

Prea singură cu viața mă complic
Și n-am putut răbda în strâmte scheme
Să fiu aliniată-n stratageme
Cum multele monezi într-un fișic.

Că legea mea în toate-i poezia
Ce m-a purtat mereu cu capu-n nori
Și-așa încet-încet, doar erezia

M-a tot cuprins în trainicele sfori
Și m-a împins ușor pe terezia
În care se-adunau mereu erori...

raluca gabriela negoescu

Destin

Sunetul catargelor rătăcite
Nisipul mișcător
Și vântul.
Soarele își pierde lumina și totul se transformă
Într-o beznă roșie,

Neclară.
Cu genunchii goi intrăm în valuri.

Încurajare infernală

Am descoperit în sufletul meu
O întregă livadă moartă
Iarba este cosită
Copacii ardeau mormane în flăcări albastre
Câinii mureau în picioare, albinele în zbor
Înecați de mirosul fumului înțepător sub care
trozneau amintirile mele.
Și tu ai plecat pe cărarea de piatră.
Nici un semn de la mine, în lumea fierbândă
A conștiinței.
N-am vrut să plec, dar livada mea era moartă
M-am pedepsit cu suferința supremă
Am ars de vie alături de copacii mei, de visele
mele!
Te-am lăsat să te îndepărtezi pe aceeași cărare
pe care te apropiai vesel,
Și am sărutat răsând de durere fiecare piatră de
sub tălpile tale;
Mi-am ridicat mâinile, hohotind ca o nebună
Arzând în flăcările propriei conștiințe
Pipăindu-mi obrații brăzdați de lacrimi negre.

Înscripție pe o cruce de piatră

Desprinde-mi sufletul și ia-mă
Vom rămâne împreună pentru a împărți stelele
Pentru a privi în urmă cum viețile noastre
Își trag ușor pleoapele peste dureroșii ochi
Umbrindu-și pomeții cu vârfulurile genelor.

Nu mă îmbrăca în alb mamă
Am intrat în casă pe ușa din spate
Și am evadat pe fereastră, sărind.
Doar tu mi-ai mai rămas, clopotul
Suspendat în greul început de cer.
Care bați pentru oamenii ăștia fără lume
Plângând
Pentru cimitirul duhnind de arbori înfloriți
În primăvara asta fără sens.
Nu mă îmbrăca în alb mamă.

Ca o statuie

M-am topit
Inhalând sunetul neclintirii
Și lumea toată
A murit cu mine.
Tăcerea s-a așternut ca o plapumă
Peste munții transformați în tablouri
Peste caprele împietrite
Peste mâinile copilului
Femeii care s-a stins
Răsând
Și ochii ei brăzdați de garduri înalte
S-au destrămat în rumeguș.
Dureroasă e liniștea
Mă dor picioarele de marmură
Mă doare inima de oțel...
Aș vrea să ucid
Când mă simt atinsă.
Vreau să mă mișc
Dar nu reușesc decât să scârțai,
Căci sunt odrasla neclintirii.

Premiul I și Premiul revistei „Lucașfăru” la Concursul
național de poezie și eseu „Panait Cerna”, ediția a XXII-a,
1997 - Tulcea

COMPORTAMENTUL PREFIXAL AL LUI NON

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Non nu este un cuvânt al limbii române. În ciuda acestui fapt, în româna actuală există un număr mare de unități lexicale cărora li s-a alăturat prefixul **non-**, la rândul lui, de origine franceză sau/și engleză, dând naștere unor cuvinte noi.

Procedeul nu este nou. Nou este faptul că, în ultimul timp, numărul lexemelor la care se adaugă particula **non-** a sporit considerabil. De la **nonconformism, nonconformist, noncontradicție, nonexistență, nonfigurativ, nonsens, nonvaloare și nonechivalență**, înregistrate deja în Dicționarul explicativ al limbii române, București 1997, s-a ajuns la **nonguvernamental, noncomunism, nonnegociabil, nondescriptiv, noninterferență, nonrezistență, nonpartidar, nonagresiune, nonasistență** și exemplele pot continua.

Recunoscut, în lucrările de specialitate consacrate limbii române, ca element de compunere, **non-** se comportă însă ca un prefix, aceasta deoarece este un element care are în limbă un randament din ce în ce mai mare, dând naștere la numeroase neologisme, utilizarea lui se extinde în domenii de experiență sau registre de limbă dintre cele mai diverse; în același timp, **non-** aduce o creștere a semnificației cuvântului de bază, căruia i se alătură (în acest caz exprimă negația), iar noul cuvânt creat, în afară de câteva excepții, are un comportament morfosintactic asemănător cuvântului-bază.

De unde această preferință a vorbitorilor pentru **non-** când în limba română actuală există cel puțin alte patru prefixe care exprimă negație: **a-, des-, i(n)-, ne-**, fiecare dintre acestea având câteva alomorfuri contextuale?

Se pare că pentru vorbitorii români **non-**, cuvânt cu existență de sine stătătoare în franceză și engleză, fiind în aceste limbi adverb care exprimă negația, conține o idee negativă mai pură, mai expresivă, concurând astfel autohtonul **ne-**. Nu-i lipsit de semnificație că acest element de formare cunoaște și în limbile menționate mai sus o serioasă creștere a randamentului său productiv. Deci nu este exclus ca la marea sa frecvență din limba română să fi contribuit și factorul modă.

În terminologie, **non-** este în mod preferat folosit, aceasta putându-se ușor proba prin consultarea oricărui dicționar al limbajelor specializate.

Aparent, toate prefixele care exprimă negația au aceeași valoare. La o cercetare atentă, chiar dacă nu se are în vedere întreg corpus-ul de cuvinte, constatăm că există diferențe între prefixele menționate. **A-** este un prefix care deși a dat naștere la numeroase formații lexicale, frecvente în limbă (v. **ateu, apolitic** etc) are astăzi practic un randament nul; în același timp, pentru vorbitorul cu pregătire medie el nu mai este simțit ca un prefix de negație pe care cu greu îl distinge de cuvântul-bază. Spre deosebire de **a-, des-** este un prefix cu o mare productivitate în limbă atât pentru cuvintele deja înregistrate în dicționare, cât și pentru neologisme. Din punct de vedere semantic, acest prefix, în afară de caracterul său negativ, arată o acțiune contrară a alteia executată anterior (v. **dezomogenizare, descentralizare, desărare** etc.). Prefixul **i(n)-** realizează, spre deosebire de celelalte prefixe, formații lexicale denumite „antionime graduale”. Între **succes** și **insucces** există o graduație treptată, neprecizată de prefixul în cauză. Un **insucces** poate fi mai mare sau mai mic, de aici și nevoia de precizare: **un insucces total** sau **un mare insucces**. Spre deosebire de **i(n)-, non-** formează unități lexicale complementare: **guvernamental/nonguvernamental, asistență/nonasistență**, etc.

Succesul pe care îl cunoaște astăzi **non-** se datorește mai ales gradului înalt de motivare pe care îl are utilizarea, ca prefix, lucru care nu se întâmplă de exemplu cu **a-**, a cărui valoare nu mai este clară pentru majoritatea vorbitorilor.

bujor nedelcovici

AL DOILEA CAIET

1989-1990-1991

Dar să ne întoarcem la „Uniunea Scriitorilor din Exil”. Iată ce scrie P.G în articolul: **A fi moral în exil**: „Murdarul tău rol jucat în iunie 1989, în organizarea Uniunii Scriitorilor în Exil” (...) „Tu ne-ai trădat încercând să faci o Uniune a Scriitorilor în Exil, cu „exilați” ca Breban, Grosan, Alexandrescu, fără Monica Lovinescu, fără Virgil Ierunca, fără Lucian Raicu, fără mine” (...) „Ai lucrat pentru Breban în secret. Când marea taină (a lui Breban și a ta) s-a aflat, te-ai ascuns”...

„Murdarul rol”, „trădat”, „fără mine”, „te-ai ascuns”... Cuvinte care m-au siderat prin violența și nonsensul lor.

„Trădat!” **Cu ce și pe cine?** P.G confundă **intenția** cu **fapta săvârșită**. Dacă aș fi **făcut** o „Uniune a Scriitorilor din Exil” fără el și ceilalți, atunci aș înțelege. Dar așa? Aberație! Cum să realizezi o Uniune care „nu este o uniune” a celor care o compun, adică a scriitorilor?! Ar fi trebuit să le spun: „Știți! Colegul nostru, D. Țepeneag, vrea să organizeze o Uniune fără voi!” Ei bine! Nu! Îmi este străină ideea de a face public o convorbire privată cu cineva. Ar fi fost „încă o turnătorie în plus!” Mai ales în atmosfera înveninată de suspiciune, invidie și „spionită” generalizată care exista în exil, ca și în țară. Nu m-am înțeles cu D. Țepeneag! La revedere și cu asta... **basta!** Și dacă P. Goma - și **ceilalți** - erau atât de preocupați de „marea-taină”, de ce nu mi-au telefonat să mă întrebe: „B. Nedelcovici! Ce se mai aude cu... Uniunea?” Nimic!

„Ai lucrat pentru Breban în secret!”, își continuă rechizitoriul „Marele Inchizitor”. Păstrându-mi detașarea și umorul, aș putea să-l întreb: „Pe ce te bazezi, **mon cher**, când faci această afirmație?!” Știi că eu nu mai vorbeam cu N. Breban de prin anul 1978? Tu, care le cunoști pe toate și ai dosarele noastre, ar fi trebuit să citești articolul **Între Falstaff și Tartuffe** din „România literară” Nr. 37/12 sept. 1991 (publicat cu trei ani înainte de a scrie calomniile din articolul **A fi moral în exil: aprilie 1994**) și ai fi aflat care au fost relațiile mele cu N. Breban de-a lungul timpului. Atunci de ce mă consideri „subordonatul lui N. Breban și al lui Țepeneag?!”

Dacă aș folosi procedeul utilizat de P.G care se joacă cu numele meu (Nedelcovicul, Nedelcovician), aș putea să-l întreb: „Gomulică-Gomulescu! De ce mă considerai subordonatul lui N. Breban și D. Țepeneag? **Cui i-am fost eu vre-**

dată subordonat?!” Timp de 12 ani am lucrat (din motive politice și cu o diplomă de avocat în buzunar) ca simplu muncitor în diverse întreprinderi din țară, tocmai pentru a **nu fi dator și subordonat nimănui!** Pe vremea în care tu lucrai la „Gazeta literară” (Redactor Șef: N. Breban), eu eram muncitor la „Întreprinderea de Distribuție a Energiei Electrice” din București și... încercam să debutez la revista unde erai redactor. Am asistat la scena în care N. Breban a țipat la tine pe culoarele revistei. De ce nu ți-ai dat demisia?! Tu! Care faci atât tapaj de curaj, demnitate și **nesubordonare?!**

„Te-ai ascuns!”, mă acuză Paul Goma. **De cine și de ce?** Numai gândirea ta „ne-dacoromană” - cum te autodefiniști - poate să conceapă o asemenea absurditate! **Te ascunzi**, dragă Paul Goma, când **faci ceva**. Dar când un simplu **proiect nu a devenit o realitate** și a rămas doar la stadiul de **intenție**, ce aveam de ascuns?! Acuzația ta se numește: „proces de intenție”, iar Codul penal sau moral exclude orice vinovăție atâta timp cât voința de început nu s-a transformat într-o faptă rea-lizată concret. Un singur lucru este clar: dorința ta de calomnie și defăimare pe care ai continuat-o în volumul **Jurnal de căldură mare** și recentul **Jurnal**, publicat la București.

Recunosc o mare greșeală. Nu știam că în „exilul cultural” de la Paris exista o ierarhie: cei care au venit în urmă cu 30 de ani, cu 20 de ani, cu 10 ani sau ultimii sosiți, cum era cazul meu. Și ca în orice ierarhie ar fi trebuit să dau socoteală de fiecare pas făcut sau cuvânt rostit. Ei bine! Eu n-am respectat această ierarhie și nu m-am subordonat ei, așa cum nu respectasem nici ierarhiile din țară.

„Nu crezi că e timpul să-mi spui ce s-a întâmplat în iunie '89?”, scrie P.G. în articolul publicat în „Lumea liberă”.

Iată! Îți spun acum, P. Goma! Când am considerat eu că a venit momentul să-ți comunic, ție și celorlalți interesați. Și fără nici o intenție de a te convinge sau de a-ți schimba părerea despre „complotul organizat împotriva ta, în iunie 1989”.

Crezi ce vrei și... la bună **nonvedere**, dragă Paul Goma.

Eu păstrez doar o simplă amintire într-un simplu **Jurnal** și... un zâmbet.

OTILIA NICOLESCU (1931-1993)

de ROMUL MUNTEANU

*Când am recitat acum dedicațiile oferite de poeta piteșteană Otilia Nicolescu pe cărțile sale, am observat diferența sensibilă dintre primele formulări, politicoase și distante, și cele de mai târziu, încărcate de afecțiune și sentimente de prietenie. Am petrecut multe vacanțe de vară în casa părintească a poetei din Drăghici, pe a cărei terasă am scris sute de pagini din *Metamorfozele criticii* și din trilogia despre *Clasicism și baroc*.*

Sătteam singur în această casă frumoasă și pustie, unde poeta copilărise, și priveam grădina verde, înconjurată de meri. Acum în ultimii ani, după ce murise, parcă o mai vedeam coborând dimineața pe scări, să ne luăm cafeaua și să-și povestească visele din timpul nopții. După masă, îmi citea versuri scrise seara târziu. Cultiva la început o poezie sentimentală, plină de reverberațiile reveriilor sale colorate, decorate cu verdeața pământului și florile pomilor în plină primăvară.

Otilia Nicolescu nu mi-a povestit niciodată, nimic, despre primele impulsuri de a scrie, iar eu am ezitat s-o întreb. Soțul ei era medic radiolog, mereu preocupat de pacienți, iar ea însăși făcuse târziu o școală de farmacie. La început, trebuie să-i fi fost greu să descopere fiorul poeziei printre borcanele și rețetele de la farmacie sau cratițele din bucătărie, unde l-a urmat pe soțul său ca tânăr medic.

În Pitești trăia o poetă, mai vârstnică (Ludmila Ghițescu) și una mult mai tânără (Elisabeta Novac), care îi era mai apropiată. Otilia Nicolescu iubea însă poezia și avea o frumoasă cultură literară, grefată pe o sensibilitate fină și pe semnul culorii, atât de evident în picturile sale. Debutul său literar în revista *Luceafărul* (1965) este târziu, iar primele sale volume de versuri: *Lunecând în alb* și *Lumele care nu moare* au apărut în 1970, după care urmează *Sfere muzicale* (1973) și *Ora clopot* (1974).

În acest răstimp, viața literară din urbea piteșteană se amplificase în mod fericit. Luase ființă revista *Argeș* (1966), la care colaborau numeroși critici bucureșteni și localnici. Din Capitală, veniseră, pe parcurs, Cezar Ivănescu, G. Tomozei, Florin Mugur, întâlneau adesea în casa poetei ce intrase și ea în redacție. Se crease astfel o frumoasă atmosferă de emulație care, dincolo de unele necazuri politice, era stimulatorie pentru toți acești oameni, odinioară, foarte tineri.

Când Otilia Nicolescu se afirma cu discreție în viața noastră literară, pe ecranul poeziei figurau scriitori ca Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Cezar Baltag, Gheorghe Tomozei, Ana Blandiana și alții. Poetă a „reveriiilor pământului” și a universului vegetal, Otilia Nicolescu nu păstrează în volumele sale de început nici un fel de urme vizibile din

contextul literar al epocii. Scriitoarea din Pitești și-a conceput versurile în singurătatea mansardei sale cu scoarțe țărănești, sub presiunea unor reverii străine de mediul ambiant și a unor impulsuri emoționale, declanșate de „drumețiile” sale imaginare prin grădina verde, înflorită, a casei copilăriei sale, petrecută la Drăghici. „Priviți această bătrână livadă/Cu lincuri verzi sunând până-n povești/Viața cea adevărată, cu tentacule, mandibule, colți/Cum să cobori în cuibul ei cald?/Tărâmul e singuratic și numai veșnicia/Își lasă umbre moale peste el” (*Această bătrână livadă*).

Cred că etimonul poeziilor autoarei *Cămășilor vieții* (1980) se găsește aici, în vatra matricială, de unde a văzut cerul înstelat, albul orizontului în prag de opras, verdeața ierbii și de unde a ascultat muzica frunzelor veștede de toamnă târzie. „Plouă ca-n somnul unei desfrunziri/Cerul deschis, pervazul gol și mat - /Cum lunecă întunecați părinții/Prin galaxii, ecoul le ascult” (*Părinții*).

Albul capotaj alături de verde, cele mai variate și frecvente conotații textuale. Doar în ultimele două volume, această viziune

feerică în alb se mai estompează. Albul este proiectat asupra zăpezilor imaculate, asupra veșmintelor de nuntă, ci și asupra stărilor originare de conștiință. Poeta se distanțează vreme îndelungată de urâtul cotidian, de zgomote și marea „nerușinare” a corpului. Universul său literar păstrează o viziune idilică, de basm, asupra existenței, ceea ce mă face să cred că Otilia Nicolescu a refuzat accesul la starea adultă și conștiința răului. „Eu sunt aburul/eu sunt explozia/eu sunt albul istovitor/mirele surăde visând/și caii se întorc triști/cu luna pe sa” (*Umbră*).

Acest univers ecologic este populat cu păsări și flori, de cai alergând peste imense câmpii verzi, dar și de picurii argintii de pe frunzele pomilor și a ierbii din grădină. Lumea trebuie să rămână în starea inițială de imaculare, când păcatul nu s-a atins de om. „Vegheați pentru așezarea colbului/el șterge

culcușul/unde pruncul atinge lumina/el stinge fosforescențele frunze/prin care a trecut cântând privighetoarea” (*Vegheați*).

Există în poezia Otiliei Nicolescu o stare de tandrețe umană, proiectată asupra oamenilor, lucrurilor și vietăților situate între cer și pământ. Între interior și exterior se găsește fereastra. Ea reprezintă locul din care se văd stelele și prin care se arată îngerii plutitori prin aer. Dar tot prin fereastră descoperim ieșirea poetei din idilă, perceperea exteriorului ca o forță agresivă.

Modificarea aceasta de optică asupra lumii este prezentă în *Exerciții de civilizație* (1981) și se prelungește și în *Despre Astralia* (1983). Și dacă impulsul erotic trece arareori cu discreție în cuvânt, idila tandră se retrage, lumea se absurdizează, oamenii devin niște roboți, iar păsările sunt alcătuite din sticlă. O revoluție a existenței pare să înceapă, dezordinea intră în interior și viața se răsușește într-o bandă mecanică. Natura naturală trece prin civilizația ecranului, metamorfozele întunecate intră în prim plan. Poeta se aliează. Înăuntrul ei își face loc vidul ce o desparte de starea idilică. „Disperarea e o piață pustie/unde putregaiuri fosforescente luminează/chipul ce l-ai purtat inconștient fericit” (*Nevăzutul buton*).

Lumina se îndepărtează, speranțele dispar, apare mașina de tocat iarbă, *estrada nopții*, locul unde se vede prăpastia, păsările negre, iar pe banda amintirii se derulează oameni diferiți „unii sunteți urâți și răi, alții suspicioși/alții proști de-a binelea/din când în când unul mai de treabă” (*Zodia capricornului*).

În acest spațiu robotizat, intrat în timpul sufleteș al suspiciunii și al fluxurilor de conștiință ale scriitoarei, cuvintele devin mai agresive. „stau în ploaia câmpului/și

Lumina se îndepărtează, speranțele dispar, apare mașina de tocat iarbă, estrada nopții, locul unde se vede prăpastia, păsările negre, iar pe banda amintirii se derulează oameni diferiți „unii sunteți urâți și răi, alții suspicioși/alții proști de-a binelea/din când în când unul mai de treabă”.

mușc/mâna înflorind/intru iertare” (*Ochiul vorbitor*).

Dar acest univers al metamorfozelor, nimic nu este stabil.

Peste tăcere, umilință, în-frângeri se arată îngerul speranței. „Lumile, uitate, pedepsite” dispar, deasupra se iscă „stratul de lumină” și ființa intră într-un timp astral. Monologul poetei se aude, parcă, peste vreme: „trupul meu intră din când în când/intr-un țipăt nepământean/ucide această lume/și se roagă de necurmata/inocență a morții/să-l nască/sigur, memoria mea/ciugulește la o masă luminoasă/sigur, sufletul meu înflorește/intr-un poem de dragoste” (*Șah astral*).

Poezia Otiliei Nicolescu a evoluat cu timpul, s-a opus vremurilor și a ieșit din timpul prezent, proiectându-se în viitor. Ea va rămâne pentru totdeauna în cetatea literelor românești. Se pare că, uneori, operele poezilor sunt citite mai bine, mai limpede, după moarte. Pentru Otilia Nicolescu a venit acest timp al valorizării postume.

MACHE ȘI LACHE

de IOAN BUDUCA

- Ai citit **Spărgătorul de gheață și Ultima republică?**

- Nu. Despre ce e vorba?

- Autorul e un rus, Victor Suvrov, fost agent GRU, fugit în Occident, în Anglia. Cele două cărți pe care ți le-am pomenit fac dovada, irefutabilă, ori refutabilă numai cu re-credință, că Stalin este acela care a dorit și a provocat al doilea război mondial cu scopul de a extinde revoluția bolșevică asupra Germaniei și, prin Germania, asupra tuturor țărilor europene ocupate de nemți, eliberate apoi de sovietici. Această eliberare finală ar fi urmat să fie în fapt o bolșevizare.

- Și ce e nou sub soare? Nu se știa că revoluția bolșevică urma să fie mondială ori să eșueze? Lenin a spus-o. Troțki a susținut și el tezele revoluției permanente, iar Stalin era un bolșevic veritabil, chiar dacă a trebuit să-i trimită un glonț în cap lui Troțki, care, la rândul lui, s-a îngrijit ca Lenin să moară otrăvit ca să poată specula momentul succesiunii, dar a fost să fie și l-a speculat Stalin mai iute.

- Lasă istoria luptelor pentru putere între bolșevici. Aici, într-adevăr, nimic nou sub soare. Tronul Angliei cunoaște istorii și mai „frumoase”. Nou sub soare, cu adevărat, e următoarea schemă a înarmărilor: SUA, Anglia și Franța, în secret îl ajută pe Stalin să se înarmeze până în dinți, iar Stalin îl ajută, în secret, pe Hitler să refacă potențialul ofensiv al armatelor germane.

- Și ce e așa de nou în schema asta?

- E ceva: sovieticii hotărâsc să ajute reînarmarea Germaniei încă dinainte de venirea lui Hitler la putere, care de altfel vine la putere cu ajutorul lor direct, prin „alianța” de guvernare cu comuniștii germani, care comuniștii au avut ordin de la Stalin să nu se alieze cu social-democrații.

- Logic: nu e „cușer” să începi tu războiul, istoria va spune că ai fost agresor; lasă-l pe Hitler să facă treaba asta urâtă și tu vii la urmă și eliberezi Europa, bolșevizând-o, bineînțeles.

- Da, e logic. Revoluția mondială, actul doi, urma să se bazeze pe această logică, simplă, la mîntea cocoșului. Dar ce mai e logic în faptul că SUA, Anglia și Franța îl înarmează pe înarmatorul lui Hitler? Ele de ce doreau bolșevizarea Europei?

- Poate nu știau ce face Stalin. În secret, pe relația cu Hitler.

- Asta ar fi o ipoteză. Înseamnă că șefii spionajului britanic, francez și american erau tâmpiți. Dar dacă nu erau? Și ipoteza care cade pe adevăr e alta?

- Care?

- Că știau și erau mulțumiți că va urma un nou război mondial, urmat de bolșevizarea Europei.

- Și de ce să fie mulțumită Franța ca va deveni comunistă?

- Fiindcă Franța e revoluționară de la 1789 și antiburgheză la de primul război mondial.

- Dar SUA nu sunt antiburgheze. Și nici Anglia.

- Într-adevăr?

- Așadar?

- Așadar, ipoteza care s-ar putea să cadă pe adevăr nu stă pe interesele de stat ale celor trei mari occidentali. Căci o Europă sovietică ar duce rapid și la o Republică Sovietică Socialistă Britanică.

- Atunci pe ce stă ipoteza lui Suvorov?

- Nu. Țsta nu face ipoteze. Țsta pune pe masă sute de mii de informații. Toate strategice. Tote conducând la imaginea unei conspirații SUA-Anglia-Franța-URSS, al cărei scop era bolșevizarea Europei.

- De ce nu nazificarea?

- Pentru că nu Hitler, ci Stalin avea rezervele strategice care îi permiteau câștigarea războiului: tancuri de trei ori mai multe (și mai bune), milioane de desanțiști gata pregătiți etc.

- Dar mitul istoriografic spune de 58 de ani că Stalin nu era pregătit nici să-și apere teritoriul.

- Așa și e. Nu era pregătit să lupte în apărare. Era pregătit de ofensivă. Avea sute de milioane de hărți topografice ale teritoriului european gata pregătite. Dar i-a luat-o Hitler înainte și l-a păcălit. Adevărul e pe dos: Hitler nu era pregătit să atace URSS. A fost obligat să o facă. Preventiv.

- Și care e ipoteza?

- Nu mai rămâne decât una: revoluția mondială avea prieteni sus-puși în SUA, în Anglia și în Franța.

- Proletariatul.

- Cine l-a sus-pus pe tovarășul proletariat? Nu, nu proletariatul. Nu o să aflăm care

prime. Nu știm.

- Unde vrei să ajungi?

- Nu știi. Dar deocamdată observăm că marile campanii americane au avut de câștigat de pe urma revoluției leniniste. După electrificare, vor fi urmat înarmările. De unde? De la americani, de la englezi, de la franțuji. Că nemții nu mai aveau voie să producă armament. Cu ce le-a plătit? Cu materii prime. Cu aur. Apoi au urmat tehnologiile. Cu ce le-a plătit? Cu materii prime. Și așa mai departe. Traineneacă pe piața bolșevică. Îți dai seama ce-ar fi însemnat reconstruirea Europei după ce Armata Roșie ar fi eliberat-o de sub naziști? Alte vânzări-cumpărări de proporții colosale. Cine avea de vândut? Firmele americane. Cine avea de cumpărat? Republica Sovietică Socialistă Germană. Republica Sovietică Socialistă Franceză etc

- Înțeleg. Războiul e cea mai bună afacere. Nimic nou sub soare.

- Păi, atunci de ce nu l-a câștigat Stalin?

- Fiindcă n-a reușit să atace înainte de a fi atacat. Simplu.

- Și s-a dus dracului mareața conspirație?

- S-a dus, s-ar zice. Niște tâmpiți, s-ar zice.

- Și dacă mai e o ipoteză?

- Care?

- Că nu s-a dus. Că a continuat. Că Stalin, supărat, a devenit mai „naționalist” și ar fi încercat să reia totul pe cont propriu. Că l-ar fi belităștia prin '53. Că a venit unu', Hrușcov care l-a mai belit și el puțin. Dar și ăsta cam nebun. A trebuit să fie belit. Oare de ce? Care să fi fost rolul lui Brejnev? Să nu facă nimic, probabil că ăsta i-a fost rolul. Să nu facă nimic, ca să fie timp să crească sub el o nouă generație de conspiratori. Și iață-ne ajunși la Gorbaciov. Țsta s-a autobelit. Și? Și acum Rusia cumpără tehnologie în draci de la occidentali. Și vinde în draci patrimoniu, proprietăți și firme rentabile. Că e democrație. Nu mai e război rece.

- Și revoluția mondială?

- Păi, asta e revoluția mondială. Să

Dar deocamdată să constatăm că revoluția bolșevică s-a făcut cu aur german, dat la ordinul Kaiserului. Din tezaurul Germaniei? Nu știm. Ce știm e că Lenin a luat bani și aur din Germania ca să răstoarne puterea Țarului și să facă iute pace cu Kaiserul, care lupta deja pe două fronturi, cum avea să o pățească și Hitler, numai că Hitler nu avea decât un pact de neagresiune cu Moscova. Nu avea și un Lenin antibolșevic. Și dacă l-ar fi avut, nu i-ar fi folosit la nimic, căci starea de spirit în URSS era pacifistă.

e ipoteza corectă dacă nu mergem înapoi pe firul istoriei.

- Dar până unde?

- Asta e o întrebare bună. Dar deocamdată să constatăm că revoluția bolșevică s-a făcut cu aur german, dat la ordinul Kaiserului. Din tezaurul Germaniei. Nu știm. Ce știm e că Lenin a luat bani și aur din Germania ca să răstoarne puterea Țarului și să facă iute pace cu Kaiserul, care lupta deja pe două fronturi, cum avea să o pățească și Hitler, numai că Hitler nu avea decât un pact de neagresiune cu Moscova. Nu avea și un Lenin antibolșevic. Și dacă l-ar fi avut, nu i-ar fi folosit la nimic, căci starea de spirit în URSS era pacifistă.

- Bine, bine. Dar ce vrei să spui cu aurul german?

- Atât: că Lenin era finanțat. Apoi a mai fost finanțat. Cum? Cineva i-a făcut electrificarea. Cine? General Electric. Cum a plătit? Cu aurul din Germania ori cu materii

cumperi tu de la mine, nu eu de la tine. Și să-mi vinzi mie dacă ai ceva bun și ieftin de vândare.

- Hm! Dar ideologia?

- Ce e aia? Un fel de ambalaj.

Ambalajul numit democrație de ce n-ar fi bun? Bani contează! Ai ceva de vândut? Ai ceva de cumpărat? Când era capitalism monopolist de stat, zis și comunism, mergea treaba mai iute. Era un singur capitalist: statul. În democrație merge mai încet, dar merge. Acum toți sunt „capitaliști”. În loc să negociezi cu Stalin, ai o mie de Stalini mai mici. Negociezi, pierzi timp. Te fură unu'. Te fură altu'. Dar afacerea merge înainte.

- Și pentru concluzia asta mi-l dai pe Suvorov drept dizidentul dizidenților?

- Nu tocmai. E citit. Omul scrie foarte bine.

DE LA LEONARDO LA LUMIERE

de MANUELA CERNAT

Legenda spune că Michelangelo, după ce a isprăvit de șlefuit statuia lui Moise, tulburat de perfecțiunea marmorei, a fost cuprins de o asemenea năvalnică dorință de a o face să prindă glas încât, disperat de propria neputință a izbit-o cu ciocanul strigându-i „De ce nu vorbești?!”

În acea miraculoasă epocă a Renașterii, când cele mai îndrăznețe năzuințe păreau realizabile, Michelangelo n-a fost singurul frustrat de imposibilitatea obținerii, prin mijlocirea artei, a unei replici fidele, și mai ales complete, a realității. Cu câțiva ani înaintea lui, Leonardo da Vinci notase deja în al său **Tratat despre pictură** că „*pictura este o poezie care se vede, dar nu se aude, în timp ce poezia este o pictură care se aude, dar nu se vede*”. Eseul intenționa să facă apologia picturii și să demonstreze indiscutabila superioritate

a acesteia față de literatură. Iată de ce, după un lung paragraf în care recunoștea deopotrivă limitele expresive ale condeiului și ale penelului, Da Vinci, vrând să aducă un argument suprem, dădea următorul exemplu: „De vei închipui, tu, poete, o sângeroasă luptă, aici pictorul te întrece, deoarece condeiul tău va fi obosec înaintea ta tu măcar să fi descris, pe scurt, ceea ce pictorul înfățișează pe dată, prin mijloacele meșteșugului tău. Limba ți se va usca de sete și trupul ți se va slei de foame și de somn înaintea ta, să poți înfățișa prin vorbele tale ceea ce pictorul zugrăvește cât ai clipi. Lungă și oțioasă treabă ar fi pentru poezie să descrie pe rând mădularele și toate podoabele or, în timp ce pictura ți le înfățișează dintr-o singură ochire și într-atâta de asemănător, încât nu lipsește decât vuietul armelor, strigătele învinșilor și vaierele celor

înfricoșați. Amănunte pe care de altfel nici poetul nu poate să le redea auzului” (s.n.)

Amănuntele cu pricina aveau să poată fi redade auzului patru veacuri mai târziu, odată cu apariția cinematografului sonor, când s-a desăvârșit magia unei arte de sinteză, capabilă să ofere prin intermediul imaginilor în mișcare o aparent perfectă copie a realității. „În câțiva ani cinematograful ne-a dezvăluit mai mult despre om decât secole de pictură” exclama în anii '20 un poet francez. Într-adevăr. Alături de fabuloasele invenții ale veacului XX, care în doar câteva decenii au propulsat omenirea într-un fantastic salt pe scara progresului, ca-n basmul românesc unde eroul crește într-o zi cât alții într-un an, cinematograful se numără printre descoperirile cu fundamentală valoare pentru evoluția psihologiei sociale de masă. Alături de presă și radio, el a jucat un rol decisiv în adaptarea omului la noul ritm al timpurilor moderne, la avalanșa mutațiilor survenite, de la o zi la alta, în absolut toate domeniile. Prin comparație cu traiectoria milenară a civilizației umane, secolul nostru începe între două clipiri de pleoapă. Și totuși. Acest scurt răstimp a oferit umanității puțința să împingă pragul cunoașterii până dincolo de orizontul închipuirii. Astăzi noțiunea de imposibil începe să-și piardă sensul. Trăim într-o lume unde totul devine posibil. Chiar și sinuciderea planetei.

teatru

SIMPLĂ ÎNTÂMPLARE...

de MARIA LAIU

În timp ce unii dintre așa-zii croniciari încercau cu obstinație să „îngroape” ultima producție a Teatrului „Nottara”, EMANCI-PAREA PRINȚULUI HAMLET, pentru simplul motiv că textul aparținea Alinei Mungiu-Pippidi - personalitate mult controversată în ultima vreme - același regizor, Mihai Lungeanu, care se încumetase să-i monteze piesa, realiza, la Radio, un spectacol inspirat din opera lui Nichita Stănescu: NEOBIȘNUITUL FIRESC. Or, pentru că Nichita Stănescu nu poate fi un posibil subiect de scandal - sau cine știe din care alte motive?! - un tulburător recital de poezie a avut loc la Studioul de concerte „Alfred Alessandrescu” (și a fost transmis pe post, în direct, miercuri, 15 octombrie 1997) a trecut aproape neobservat. Colegi din Radio, puțini (descurajator de puțini) jurnaliști și o „ceată” de adolescenți năstrușnici însoțiți de profesorii lor - au format publicul. Fremăta însă, liniștea în care ascultam rostindu-se NEROSTITUL... Noi cei din anii '60, sau '70, sau '80 iubeam cu versurile lui Nichita și ei, cei foarte tineri azi, asemenea nouă!!! - într-un cuvânt, „Noi locuitorii aceleiași... secunde” eram gata să primim în lăuntru gândului POEZIA ca pe un posibil labirint inițiativ. Câțiva dintre marii artiști ai acestei țări: Mircea Diaconu, Diana Lupescu, Monica Ghiuță,

Mihai Dinvale, Mihai Bisericanu - stiluri atât de diferite, simțind atât de asemănător!!! - se încumetau, la ceas aproape neștiut, să ne fie călăuze firești.

Decorul? (semnat Octavian Grigore) - o plasă uriașă aruncată peste treptele studioului, agățată de tobele imense în spatele cărora erau așezați actorii... Pietre șlefuite, pietre însemnând femei și bărbați și piatră necioplită în care dalta pătrundea cu un sunet scrâșnit: bătaile inimii pietrei răsfrânte dureros

în noi ca-ntr-o oglindă prin forța și talentul tânărului artist plastic Ioniță Costin.

Ciudad! - acest spectacol poate fi „risipit” doar în răzlețe imagini, nu și în searbede definiții!!!

Versurile lui Nichita Stănescu, așa cum erau adunate din frânturi de poezii, păreau a deveni un imens poem dedicat Pietrei, dedicat Timpului, dedicat Ierbii, dedicat Frunzei, dedicat Cubului, dedicat... OMULUI.

Actorii - ajutați de muzicienii Laura Smărăndescu (pian) și Andrei Chivu (violoncel și alte multe și stranii „instrumente” muzicale cum ar fi: lingurițe, pietricele, scoabe, clape, cinel, tobe...) - împrumutau propria lor identitate „ne-cuvintelor” rostite astfel încât aproape să le putem vedea, aproape să le putem atinge:

„Numai cuvintele zburau între noi, înainte și înapoi.

Vârtejul lor putea fi aproape zărit...

Cuvintele se roteau, se roteau între noi.

Înainte și înapoi... (Poveste sentimentală)

Cu siguranță pentru cei care au fost în Studio (sau și-au fost plecat numai urechea la sunetele radioului) această seară „de Nichita” nu poarte însemna decât o simplă „întâmplare” într-o desăvârșirea Ființei... dăruită nouă de regizor (altminteri ostracizat) pentru nesăbuița (chiar păcatul) de a fi pus la „Nottara” o piesă a unui autor „prea” contemporan...

De ce amestec eu lucrurile? Poate doar pentru că ele, lucrurile acestea - și altele asemenea lor - fac parte din NEOBIȘNUITUL FIRESC, astfel încât:

„Pur și simplu există

Și asta e tot,

iar atunci când nu sunt

e ca și cum n-ar fi fost”.

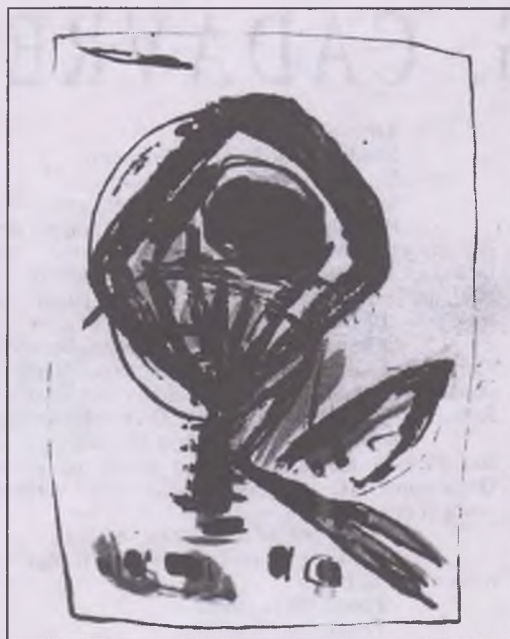
ARTISTUL ȘI ORAȘUL

●Alianța Națională a Uniunilor de Creator a organizat în Sala Rondă a Teatrului Naționar al București simpozionul anual „Artistul și orașul”. Printre temele acestuia am reținut: „Cultură și peisaj urban”, „Orașul românesc, fundal și erou al documentului cinematografic”, „Comisie zonală a monumentelor istorice în relație cu autoritățile”, „Muzica și orașul”. Au conferențiat: Bujor Râpeanu, Alexandru Ghilduș, Ana Maria Sandi, Marina Constantinescu, Augustin Ioan, Daniel Săvulescu și alții. Recitalul de poezie „Eminescu”, organizat de către UNITER, i-a avut ca actori pe Leopoldina Bălănuță, Valeria Seciu, Ion Caramitru, Ovidiu Iuliu Moldovan.

●ZILELE POEZIEI LA CRAIOVA

Între 23-25 oct. a.c., s-a desfășurat prima ediție a „Zilelor poeziei la Craiova”, manifestare literară organizată de Filiala din Craiova a Uniunii Scriitorilor din România, Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru cultură Dolj, Primăria Municipiului Craiova și Fundația „Ramuri”.

Din programul „Zilelor poeziei...” reținem: reuniunea literară „Scriitorii și

orașul” (moderator Gabriel Chifu), reuniune desfășurată în sala de festivități a Liceului de artă „Marin Sorescu”, la care au participat scriitorii: Laurențiu Ulici, președintele U.S., Constantin Barbu, Partel Berceanu, Ionel Ciupureanu, Nicolae Coande, Dan Cristea,

Sina Dănciulescu, Bucur Demetrian, Gabriel Dimisianu, Ioana Dinulescu, Rodica Drăghinescu, Florea Firan, Ion Floricel, George Geafir, Marius Ghica, Bogdan Ghiu, Toma Grigorie, Ioan Lascu, Florin Logreșteanu, Irina Mavrodin, Florea Miu, Eugen Negrici, Victor Olaru, Alexandru Olaru, Constantin M. Popa, Adrian Popescu, Nicolae Prelipceanu, Marius Tupan, George Sorescu, Mihai Șora, Ana Șincai, Traian Ștef, Alex Ștefănescu, Constantin Voiculescu, Nicolae Petre Vrânceanu.

Joi, 24 octombrie, în Sala de Consiliu a Primăriei, a avut loc colocviul cu tema „Poezie și deconstrucție” (moderator Mihai Șora). După amiază, în orașul Băilești, grupul de scriitori a purtat un animat dialog cu profesorii și elevii din localitate.

Cu prilejul „Zilelor poeziei...”, au fost decernate premiile celor două concursuri de volume în manuscris inițiate de Filiala din Craiova a U.S. - concursul „Marin Sorescu” (dedicat tinerilor poeți de până la 35 de ani care nu sunt membri ai U.S.) și „Poeții orașului Craiova” (dedicat membrilor filialei).

Juriul format din: Dan Cristea, Gabriel Dimisianu, Marius Ghica, Eugen Negrici, Adrian Popescu, Nicolae Prelipceanu, Mihai Șora (președinte), Alex Ștefănescu, Laurențiu Ulici, a acordat următoarele premii:

- la concursul „Poeții orașului Craiova” - Nicolae Coande, „Fincler”; Bucur Demetrian, „Catedrala și firul de iarbă”

- la concursul „Marin Sorescu” - Mihai Fircică, „Limba șarpelui călător”.

„Zilele poeziei...” s-au încheiat cu o vizită în orașul Calafat și cu o plimbare pe Dunăre.

plastică

ALTER-NATIVE

de LUMINIȚA BATALI

Însoțind festivalul internațional de film de scurt-metraj „ALTER-NATIVE” (să menționăm aici calitatea organizării, remarcând design-ul elegant al portofoliului cuprinzând programul festivalului și al expozițiilor, o fermecătoare mini-hartă a orașului impregnat de Jugendstil, ce semnala locurile demne de interesul vizitatorului și de ce nu atmosfera relaxată și destinsă), în octombrie s-a deschis expoziția unor tineri artiști târgu-mureșeni.

Ca un fel de pedant al festivalului de film, expoziția se situează prin calitatea și natura lucrărilor prezentate (mergând de la video-instalații la lucrări în spiritul arte-povera), în zona tendințelor actuale ale artei contemporane, europene.

Vernisajul expoziției propriu-zise a fost precedat de un happening al artiștilor UTO GUSZTAV și KONYA REKA.

JOSEF BARTHA, cunoscut publicului bucureștean prin participarea sa de excepție de la expoziția „EX ORIENTE LUX” (de la Sala Dalles din 1993), a prezentat o lucrare de mare acuratețe plastică și conceptuală. Cu o

trimitere la elementele naturii - apa, lumina - instalația constă din trei găleți metalice desfundate, dar, fină ironie, umplute cu apă, prin fiecare putându-se zări altă imagine, filmată, a unei ape însorite. Deasupra acestor elemente de instalație se află o oglindă care reflectă obiectele și spectacolul de dedesubt.

Un discurs plastic lucrând cu film-video, obiect, oglindă, apă, lumină ar putea apărea alambicat și redundant, dacă nu ar fi cazul unei concepții deloc confuze, parcimonioase, care manevrează magistral obiectele și constituirea imaginii spectacol. Ne-am referit la momentul de surpriză al lucrării.

Lucrarea lui JOSZEF BOB convinge mai puțin: un fel de cort mare, de plastic, cu un televizor înăuntru, niște vreascuri pe jos, în fundal, ca într-o scenografie, un pick-up mergând în gol, o bicicletă... La ce să mergem cu gândul? La

contrastele societății contemporane?

Prin lucrarea lui PETER PAL, asistăm la o demonstrație despre posibilitatea ca un gen aparținând strict artei contemporane - instalația - să pună în valoare resursele unui gen clasic-sculptura în ronde-bosse și modelajul. Artistul propune două „care” cu niște roți mari de lemn, realizate frust și degajând forță; pe unul din ele, amintind oarecum de Claes Oldenburg, se află așezat un personaj feminin, un nud în mărime naturală, pe celălalt, o suită de figurine, personaje modelate din argilă.

Pe simeze, artistul expune câteva mari lucrări de grafică (un abstract de calitate, amplu, gestual), împachetate în plastic, ce reiau pe verticală registrul cromatic al compoziției orizontale (bunuri, ocuri). Ele susțin coerența și forța expresivă a instalației propriu-zise.

marc villard

MARC VILLARD, născut în 1947, colaborator al revistei „Ecrivain”, autorul a numeroase romane și culegeri de nuvele printre care „În Razele Morții”, Rivages, „Poarta din Spate”, Serie noire Gallimard, „Aș fi vrut să fiu un tip de treaba”, L'Atlante.

BEAUBOURG, CADAVRE ABSTRACTE

Prisma. Azziz intră în galerie și o dădu pe copilă Pafară. Trecu în revistă registrul: încă patru Malaval de scurs și conturile vor fi reglate. Apoi va ataca chestiunea Joseph Beuys. Stanley nu era omul său, dar cunoștea o persoană genială care practica diferite meserii în Aveyron putându-i-se încredința treaba fără nici o problemă. Cazul Stanley îi intrase ca un cui în inimă: putea el să se încreadă în acest pederast englez? Asta era situația când telefonul sună în birou.

- Azziz.
- Stanley. Suntem în rahat.
- Hai, spune o dată!
- Loretta, fata care pozează pentru mine, a reperat o copie, a făcut investigații: am depășit cotele pentru 77, Azziz. Ți-am spus s-o ții la distanță.

- Nu-mi vorbi așa, buhăitule. Cine e fata asta?

- O Americancă fără acte de identitate. Face negoț pentru Mister Fabulous și reclamă cinsprezece mii de lovele.

- Un negru acum, asta-i culmea. Bine, mă gândesc la toate astea și te sun din nou.

- Mor de frică, Azziz.
- Fii calm. Sunt aici. Libanezul închise telefonul. Recapitulare. Douăsprezece Malaval, o mare prostie. Stanley nu mai e pe fază. De lichidat. Cinsprezece mii, în nici un caz. Mister Fabulous, e tare.

- De închis galeria și de reînceput într-altă parte cu Beuys.

- Întâi Stanley.
- Azziz urcă cu greu cele patru etaje. Cântărea 180 de kile pentru 165 de centimetri, și transpirația curgea de pe fața lui ca un rimel vulgar. Sună.

- Ce este?
- Eu sunt, Azziz.
- Englezul deschise ușa și se dădu în lături.

- Azziz începu să umble de colo până colo fără scop, mimând tipul hiper grăbit.

- Dă-mi un scotch, am nervi...
- Imediat, Azziz, imediat. Știi, cinsprezece mii de parai, ne lasă totuși timp pentru a ne gândi la ce e de făcut, nu?

- Am promis comanditarilor, e viața mea în joc.

- Da, da, înțeleg.
- Nu prea, protestă Libanezul.

- Apoi trase două gloanțe de 38 în ochiul drept a lui Stanley. Cater. De decupat cei doi Malaval în curs de realizare. De făcut sul aceste rahaturi inutile. Inspecție a locurilor: sânge în mângăleală, un cadavru Nouă Figurație.

- Spre a fi cu conștiința împăcată, fură carnetul de adrese și de rendez-vous al pictorului englez. O ultimă privire spre minusculul carnaș.

- Erai un pictor de rahat Stanley, și ai murit ca o materie fecală.

- Epitaful care ucide, cum s-ar spune. Loretta numără orele. Fabulous apărui pe la ora 11 de dimineață, după două zile.

- Cum merge, puicuță?
- Megaformă.
- Nu zău? Bine, o ștergi la un pozat la Fillion și pasezi zece doze lui Robertet, sub-solul Forumului.

- E mișto, plec acum.
- Fabulous se eclipsă. Ea puse un dres roz, o fustă scurtă și geaca de motor Perfecto.

- Directos: Stanley, cinsprezece mii de lovele și bye bye Fabulous.

- Dobitoc, cheia în broasca neîncluiată.
- Zâmbet la zenit, apoi:

Mirosul morții.

Stanley făcând crol pe linoleum.

Un Malaval decupat cu sadism.

Scoase sula, inspectă cele trei camere.

Periculos, foarte periculos. Cadraj pe atelier: nu era devastat. Trase spre ea sertarele, scotocind ca o dementă, și puse cu greu mâna pe un bilet de zece biștari. Stanley lefter. Pe parcurs, îi trase un șut între tâțe. Crapă târătură.

Ochelari negri. Strada stacojie. Se ușchi discret, fără să-l localizeze pe Azziz, bine instalat la douăzeci de metri în Mercedesul său metalizat, un Rolez la mână, un trabuc în gură. O cioară integrală.

Fillion în țintă. O oră în plus cu curul în sus. Pictorul locuia într-un mic atelier pe strada Quincampoix. O băgă în casă, îi indică poziția, sobră și enigmatică.

După o oră de anchilozare, o liberă.

În timp ce își aranja pensulele, îi șopti cu o voce detașată:

- Pentru cât te culci?
- Pentru tine, două sute.
- Prea scump.
- Ciao Fillion.

Se trezi din nou sub soare, strada se anima, scamatorii cu neuroni arși se activau, bătând pe bidoni, schițând danse barbare sub ochii neclintii ai fraierilor.

Cadră: Robertet în Forum. Un dependent de crack, ascultând în permanență Neil Young și Doors. Douăzeci și unu de ani, ras în cap.

Greu de localizat pentru că pîtit în subteranele interzise, sub peroanele metroului. Debarcă în al patrulea sub-sul, piațeta surzilor-muți, postul de control. E mișto. Se strecură de-a lungul unui perete și introduse cartela într-o ușa metalică. Regatul tenebrelor. Se lăsă ghidată de zgomot, apoi pătrunse pe o pasarelă împrejmuțată cu grilaj. Trebuia să-l găsească pe Robertet. Un neo-punk având un Skateboard în brațe îi tăie calea și îi indică un hodgeage în fundul labirintului umered. Ciuli urechile: Freedom a lui Neil Young; și împinse ușa. La douăzeci de metri în spate, Azziz se chirci în beton și aprinse al doilea trabuc al zilei. Robertet hiper calm. Ieși, adulmecă: Montechristo nr. 15. Nu era necesar s-o iei drept o sărită. Încordată, mama.

Din fum apărui o zdreantă adipoasă fluturând în aer un pistol 38 special. Okay, Carl Lewis, o să te cutremuri de frică. Coatele lipite de corp, viraj pe jantă, inima metronomică, trecu printre zone interzise, trânti ușile Verboten și dă buzna pe cheiul Saint-Remy/Roissy, dusă, buimacă și cu fuege în chiloși.

Mult mai târziu, Azziz, la două degete de infarct, debarcă și el între peroane. Turbat, o doză de nicotină în gâtul plumbuit.

Ieși la aer liber, reperă o cabină și chemă scurt la telefon pe Mister Fabulous.

Bandiții ajung întotdeauna la o înțelegere. Loretta intră în bloc, împinse ușa pivniței sale și se trezi nas în nas cu Fabulous, nările umflate, genunchii isterici.

- De unde ieși, rahatule? se interesă el cu delicatețe.

- Fillion și Robertet, ce crezi!
- O prinse de coada de cal și o făcu praștie contra bibliotecii plină de cărți vechi din colecția „Que sais-je?”.

- L-am avut pe Azziz, Libanezul de la Prisma. Îi pregătești un șantaj de cinsprezece mii de biștari, după spusele lui. Vrei să-mi bagi toți escrocii arăbești pe gât, asta vrei, curvă mică?

- Era să-ți spun, nu poate să se miște, tâmpitul ăla. A...

- Tocmai vroiai să-mi spui?
- Vino aici, debilo. Mușchii negrului săreau

din maioul imaculat. O doborî pe Loretta și, pocnind-o peste nas, o obligă să se dea înapoi spre pat. Aruncă dresul roz, fusta scurtă în tavan. Își deschise catarama și plezni ca un dement fesele firave ale tinerei fete. Se ghemui ca un fetus apoi, în timp ce își reluă respirația, zburci ca o rachetă la gâtul lui Fabulous. Sula îi străpunse gâtul dintr-o parte în alta. Cu ochii ieșiți din cap, încercă să oprească șuvoiul stacojii. Atunci îi dădu lovitura fatală: un piston delirant în plină inimă. „Out” Liberianul, o masă compactă în praf. Se așază pe vine lângă el, ațintindu-și ochii în ai lui pentru a-l vedea murind. Să se hrănească Merita. Se gândi: fii atentă să nu pleci cu sorcova. Își aduse aminte cele nouă luni la Bordo.

În fine, o geantă ușoară, săracile ei țoale, două cărți, cincă copacturi inutile. O ultimă privire la gunoiul ăla. Bilan.

A nu mai veni niciodată aici, de șters amprente.

De trecut pe la Fabulous, de recuperat fotografiile.

De curățat Prisma: cinsprezece mii de lovele în primă, nu e un rahat.

De tăiat punțile cu drogul.

De luat un bilet dus pentru o insulă pustie. Se execută, examinează în amănunțime apartamentul lui Fabulous, șterse amprente, aruncă fotografiile sale și arse în șemineu carnetul de adrese al traficantului.

În sfârșit, întoarse spatele destinului. Furie nemaipomenită îi zdrobi intestinele. Acum să-i vină și lui rândul. Un puseu de adrenalină în corpul său plâpând. Sacul pe umăr, sula în buzunar, își orientă pașii în direcția galeriei Prisma.

Ora douăzeci. Azziz activ în biroul de sub-sol.

De șters registrele, de strecurat zece lovele copilei de la intrare, de făcut bagajele, ăsta era bilanțul. De pornit din nou de la zero.

- Te pregătești de plecare, Azziz?
- Se răsuci, un titirez astmatic.

- Mâna pe coapsă. La dracu, 38-ul în cuțar.
- Ți-ai uitat jucărioara, puicuțo? Fără

- gagetul tău de falocrat, este un rahat integral, nu-i așa? Se apropie dansând. Un șiva periferic.

- Șut între coaiele Libanezului. Guițat de porc înjunghiat. Pe genunchi, galeristul.

- Iși scoase încet sula. Sânge uscat.
- Îi aplică vârful în nara dreaptă.

- Am spus cinsprezece mii de parai lui Stanley. A mâncat comisionul?

- Ești deja moartă, curvă mică.
- Și tu la fel, papițoiule, atunci ascultă. Ia-

- tă baiul: îi uit pe Malaval, combinațiile tale cu Stanley și poși să te refaci mișculând Monory-sau Klase-uri. Tu dai biștarii cum a fost stabilit. La mă fac nevăzută, nu ne-am întâlnit niciodată.

- Închise ochii, creierul mergând degeaba. Un negustor, asta nu gândește.

- Cum să fiu sigur?
- Nu o să fii niciodată sigur. Dar ce interes

- aș avea să ciripes?

- Bine, safe-ul este în spatele meu.
- Ridică-te încet, foarte încet.

- Îl împinse spre safe cu vârful sulei.

Cu mâinile tremurând, compuse un cod complicat, se prefăcu că deschide safe-ul și se-ntoarse, cu ochii aprinși și mâna ridicată. Polaroid. Safe-ul gol, hăceoage vechi. Se rostogoliră pe jos. Azziz strânse gâtul Lorettei cu degetele lui groase. Un voal roșu, fă-ți rugăciunile, Baby. Apoi sula, brațul care se răsuci, o lovitură strașnică în bulbul rahidian. Moartea Subită. Un rând de băutură pentru belgieni.

Înlătură corpul monstruos și întreprinse un inventar nerăbdător al rezervelor galeriei.

Falsuri, falsuri, falsuri. Un Gaii-Miniet original, doi Guyomard ușor de copiat, deci suspecti. În sfârșit, la fundul unui morman de tablouri proaste, dezgustătoare, descoperi o pată albastră, o licărire, paiete de neuitat. Cu delicatețe, trase spre ea Marele Truc: un Malaval autentic, „80 figuri”, o disperare infinită.

Întoarse pânza: 1978 și dedicată. O fericire nespūsă o cuprinse. Hârtie croaft, o sfoară. Scui pă pe corpul adipos și ieși în noaptea care se așternea, cu prada sub braț și capul încins.

Miercuri seara. Cu Malavalul lovindu-i

coapsele, se îndreptă nepăsătoare spre Beaubourg care ilumina noaptea aidoma unui transatlantic acostat. E la nave va. Cum să vinzi un Malaval? Nici un contact, nici o conexiune. Se îndreptă cu un pas hotărât spre intrarea principală și urcă cu liftul, direcția Muzeul de Artă Modernă.

Intrare fără probleme, apoi înșiruirea tenorilor început de secol și sălile contemporane: Warhol, Rauschenberg, cei mai tari. Un loc pentru omul său. Zări un gol între un Cremonini și un Monory. Privire cuprinzătoare: liniște desăvârșită.

Smulse craftul, scoase Malavalul, îi dădură lacrimile și puse pânza pe jos, în plină lumină. Era la înălțime, Loretta Sătulă până-n gât pe parale, de noroi, de rahat. Iată, a făcut-o. Arta își regăsea locul cuvenit și această ofrandă oculta toate rahaturile de ședințe de pozat pentru Fillion și Stanley.

Coborî cu liftul și la primul nivel îl întâlni pe Diego care urca. Se regăsiră la parter.

- Am zece parai, Lolo, facem dragoste?

- Prea târziu, gagiule, am lăsat baltă futaiul. Îmi refac viața.

- La douăzeci și trei de ani, glumești?

- Asta este. Hărdăul pe burtă.

Okay, am altceva să-ți propun, Big Black m-a contactat să punem la cale o afacere de crack. Mi s-a spus că Fabulous nu mai este în circuit. Tu ai păstrat contactele, feeligul. Ne asociăm, ce zici de asta?

- Nu e rău, duc lipsă de bani. Atunci, asta sau altceva. Am cinci clienți regulați în cartier.

O atrase spre toaletă și scoase din buzunarele blugilor cristale de crack, scilpitoare ca niște diamante.

- Ochește această marfă.

- Nu cu prea mult bicarbonat, Diego?

- Nu eu o prepar, dar este de calitate superioară.

Îți iau douăzeci de doze pentru început. O treime pentru mine.

- Merge. Măine, aici, aceeași oră pentru ea să vedem cum merge.

Spaniolul ridică două degete și întoarse spatelul în direcția ieșirii. Rămase ca o tâmpită cu crackul inutil în buda lucind de curățenie. Apoi cotrobăi prin geantă. Își scoase luleaua de competiție, băgă două cristaluri și făcu să șuiere zece mii de locomotive în creierul său bolnav. Ghemuită pe pardoseală, îi veni de hac cu rapiditate. Mare deprimare la Loretta. Până la urmă, totul reîncepea ca înainte, viața tot timpul la fel. Măine, într-o săptămână, într-o lună, își va vinde curul pentru a halî. Strânse doza în pumn, urcă din nou cu ascensorul și se lăsă dusă până la terasa ultimului etaj. Noaptea i se păru tristă și plictisitoare. Departe, jos de tot, sexuri ambulante își dădeau iluzia de a exista.

Malaval, dragostea mea.

Toate vechile ei imagini își croiră un drum pe ecranul său portativ:

Apa unduitoare de la Big Sur.

Tipii de la Fun Board și afacerile lor murdare.

Ochii doctorului care îi va face rău.

Fața convulsionată a mamei sale pe un pat de spital.

Țipetele strangulate ale îngerilor lui Wenders.

O prelată din spatele unui Klasen 72.

Trei negri între pulpele ei într-o pivniță din Aulnay.

Primul ei avort, o tragedie.

Al doilea, o formalitate.

Absența unui tată, cuvintele celorlalți.

Mister Fabulous plângând în timpul Cupei Mondiale.

Crackul de rahat și viziunea Cristului

Rege.

Prima ei luare la cioc în Barillo, la doi pași de Studiouri.

Cuvintele lui Dylan și spaima lui Vic Chesnutt.

Cei doi frați ai ei, lichidați pentru zece grame de iarbă la Tijuana.

Corpul ei de cretă oferit mângăitorilor depășiți.

Ochii ei de napalm.

Gura ei crăpată.

Țipătul ei de organ.

Viața ei, un Soutine pustiit.

Închise ochii și se aruncă în vid. Nu auzi rahatul de urlet îngrozit care urcă spre ea.

josé augusto seabra

Bucureștiul, România, văzute de un ochi străin. Dacă acest ochi, îngemănat cu suflul, este al unui Poet...

Și dacă acest poet și-a întâlnit inspirația în citate semnificative din alți poeți...

Și dacă și-a intitulat poemele „epigrafe”, ca tot atâtea gravuri în piatră ale unor momente din tragedia noastră de (prea mulți) cincizeci de ani...

Și dacă în aceste poeme, vocea lui străină a știut să ne readucă în minte un București răătăcit, și o zăpadă stropită cu sânge, și aripi de înger frânte, și cât de grea ne-a fost libertatea, și cât de ieftin ni s-a vândut viața, și cum ne apăsau gratiile în carne, și cum se scâlâmbăiau pe sârmă poetaștrii, și cât de frică ne era, și cât de grotescă a fost scena balconului atunci, la începutul sfârșitului...

Și dacă vocea și ochiul și suflul acestui Poet aparțin, nu altcuiva, ci Excelenței Sale Domnului José Augusto Seabra, ambasadorul „țării latine celei mai depărtate din Europa”, înseamnă că Europa e cu noi, iar sângele nu ne va mai fi scos la mezar pe un preț atât de scăzut.

NOUĂ EPIGRAFE DIN BUCUREȘTI

1. „Bucureștiul, la dreapta și stânga, este și nu-i”.
(Mircea Cărtărescu)

Cauți din București partea greșită acolo unde nu-i. Din București să cauți și să greșești cealaltă parte din București: e restul restul restul.

2. „Eliberat, un deținut porni pe jos spre București, dar s-a întors curând din pricina zăpezii”
(Micaela Ghițescu)

Zăpada în București mai sângerează încă-n șuvoi pe dinăuntru. Ea încă mai încearcă ale fricii pleoape, cu biciuirea sa de fulgere oarbe, tășuri tocite: între piele și suflul.

3. „Am văzut... îngerul ruginind”
(Mircea Dinescu)

Ce aripi frânte-n cer târăști de ruginești zăpada, bătrâne Înger, și-ți sfâșii oasele de vânt și zbor?

Așa cum sângeri, înghețat în a timpului carcasă, nu te lăsa și ancorează-n nouri, picurând, aripile-ți de nea ce ruginesc.

4. „Eu sunt străinul. Cel care-și plimbă ca pe-un câine în lesă corpul său viu”
(Marta Petreu)

Ți-au dezlegat grumazul. Și nu mai latră la ploaie, nici la lună. Doar rătăcești fără de botniță sau zgardă: măsori în lung și-n lat înstrăinatul.

5. „Prețul sângelui a scăzut”
(Ion Stratan)

Număra fiece strop din cheag în cheag

pe golgota planului fără cotă nici piață.

6. „O rană cât se poate de schematică”
(Ana Blandiana)

Desenau vânățiile tăcerii, îi măsurau rănile toate cu recea armătură a gratiilor: astfel încât schema mustea din cicatricea buzelor de rană.

7. „Fiecare poem răspundea da fiecare da se preschimba în nu așa era pe-atunci”
(Matei Vișniec)

Printre un poem da unul nu poetul funambul zâmbea și de pe sârmă răspundea un somnambul sa și-unul nu poemul exact nu ieșea dintr-un poet da unul nu.

8. „Vântul sau anii o iau spre munți trântind porțile”
(Aurel Rău)

Vântul a-mbătrânit și sub Carpați s-a cocârjat târându-se pe cer speriat alăta de speriat

cărunt precum Dracula

9. „Și în rândul silabelor”
(Toma George Maiorescu)

De la tribuna tribului silabele-i fugeau tribunului fără de trib în ultima adunare din tribunalul viciului în șuier în șuier în șuier

Traducere și prezentare de Micaela Ghițescu

GLORIFICAREA INSULEI

de GEO VASILE

Cea mai recentă carte a lui Mimmo Morina cuprinde o selecție de poeme scrise între 1979 și 1989 și traduse în limba engleză de scriitorul maltez Oliver Friggieri.

Jorge Guillen și Mimmo Morina

legantul volum, apărut la Euroeditor International Publishers din Luxemburg, este intitulat EX AQUA Mediterranean Itineraries, și are privilegiul unui poem de întâmpinare semnat de Eugenio De Andrade. Deosebit de pătrunzătoare prefață aparține lui Aldo Gerbino. Aproape simultan apărerea în deja cunoscuta colecție de poezie lansată de ed. Helicon din Timișoara o cuprinzătoare antologie în limba română de texte ale reputatului poet italo-luxemburghez. Alcătuită de Horia Zilieru, semnată și al postfeței - „Poetul Mimmo Morina sau Cavalerul Legiunii de onoare” - selecția ne dă prilejul să realizăm o veritabilă bibliografie românească de poezii moriniene. Nu mai puțin de patru traducători s-au încumetat de-a lungul anilor să transpună în românește parabola lirică a lui Mimmo Morina, ba chiar cinci, dacă amintim și florilegiul tradus de George Popescu și apărut în 1991 sub titlul de „Kuma” la Craiova, la Ed. Europa.

Așadar peste 50 de poeme alese din volumele „Cavalcada inocenților”. Ed. Univers, 1974, „Insula regăsită”, Ed. Univers, 1987 și „Democraticon”, Ed. Europa 1993, sunt reunite într-o carte reprezentativă, expresiv intitulată 10, MIMMO MORINA. Aproape trei decenii de poezie, expresie a unei vieți dedicate în întregime **Himerei**: insula mitologică a originilor poate și trebuie să (în)locuiască/salveze Centrul: al Europei și al lumii. Călător neobosit în afara Italiei natale încă de la vârsta de 20 de ani, Morina se va stabili din 1958 în „centrul lumii”, la Luxemburg, de unde va cutreiera mapamondul, fără să uite cealaltă valență a aventurii sale etice și poetice. Altfel spus, misiunea de a se bate, sfidând imposibilul, asemeni unui soldat universal al libertății, ce-și riscă siguranța materială de dragul devotamentului cavaleresc. Având ocazia să cunoască în direct baletul cameleonilor tehnocrați din varii instituții

europene, Morina nu pregetă să-i pună în situația de a-și da în vileag lipsa de ideal, arivismul agresiv, eurovoceația căpătuirii. Decupajul personajelor în această panoramă de mercenari ai cauzei europene oferă un senzațional joc de măști. Servilismul și aviditatea par să croiască drumul spre surprerea definitivă a oricărui sentiment de onoare, a oricărei independențe personale. Galeria de instantanee, expresivitatea futuristă și aproape primitivă a notațiilor imediate, evanescente, dau impresia unei năruiri morale ireversibile. Forma și fondul se acuplează orgolios, febril. Caligramele lirice imită dezrădăcinarea psihică. Evoluția tentaculară a acestui oportunism îi constrânge pe comis-voiajori și comediantii să se definească doar prin banii și poziția lor administrativă. Juxtapunerea acestor comportamente frauduloase corespunde unui decor urban sterilizant. O arhitectură metalică își adaugă rigiditatea peisajului glacial. În această stare de spirit catastrofică, singura pasiune operantă este megalomania fără frontiere: „ex. sa ca toate excelențele/din lume este/foarte inimos la presiuni politice/și cariera/e-adevărata singura sa patimă/eu sunt un biet poet...” Printr-o suită de calambururi poetul portretizează și denunță acest trafic de inițieri și reputații, această modernă simonie în trista comedie a titlurilor și funcțiilor efemere.

De unde să fi provenit această înverșunată putere poetică de a contesta o lume precară, ancorată într-un prezent agresiv și efemer? Morina nu s-a despărțit niciodată, deci nici în noua reședință nord-europeană, de amuleta sa secretă, de imaginea minusculei insule - Hieria, iluminare aproape profetică ce-i călăuzește scrisul. O mare și o insulă pentru a visa, a se întrema și a ieși în larg, grație seducției sale iconice. Este peisajul leagănelui maritim sicilian - Marettimo - din azur sfânt și vânturi prielnice ca o făgăduință a nemuririi. Puterea poetului de a evoca și a se iluziona, izvorâtă dintr-un topos de predilecție, conferă

dimensiunii spațiale originare aspectul unei cronici fabuloase cu gustul veșniciei: „și eu sun fiul/unei insule/de șiroco și crivă/acea **marettimo**, ce se scufundă-n uitarea inimii/și nimic nu știe de mine/nici eu de ea/lăsând cuvintelor/semne de cronică/și moarte”.

După versurile din **A canne mozze**, inectivând ca lovitura de bici în contra mercenarilor din jungla politicii comunitare, ochirile în mitologica oglindă retrovizoare îi îngăduie lui Morina să scape de platitudinea și grotescul **excelențelor**. Odată pusă la capăt această etică bizantină a coteriilor printr-un umor ucigător și subversiv, volumul **Hiera** aduce în scenă revanșa unui virtuoz al iubirii ce temperează excesele comemorative. Luminozitatea religioasă a versurilor reînvie din adâncul obscurității mnemonice o mică frază muzicală, o distribuție mitică de roluri și mesaje. Iar această căutare lirică a ceea ce este inexorabil absent și niciodată pierdut, devine un vals verbal de culori, motive și anotimpuri. Nuditatea nobilă și riguroasă a vocabularului exprimă perfect această obsesie salvatoare a unei insule pierdute și în fine recuperate. Structura enumerativă a scriiturii poetice, susținută de exigența misionară a unui, pare a fi secretul operei lui Morina, militant al extazului.

Arabescurile ritmului său descriptiv oferă fantasmelor genealogice posibilitatea de a trece dincolo de domeniul patriarhal, spre noi orizonturi într-o apoteoză de fraternitate pictural-universală, folclorică și istorică. Glorificarea insulei echivalează cu o încărcătură explozivă de mutații spirituale. Sacralizarea imaginii sale întru înălțimile centrului spiritual primordial, conferă acestui leagăn mediteranean puterea unei patrii de mistere edenice. Insula capătă profilul unei nave himerice ce va să-l poarte pe poet la țărmlul parusiei. Ce are chipul unui sanctuar alb de făgăduințe și de perspective metafizice. Acest loc de predilecție și predicție este în același timp catalizatorul și templul inspirației. Are puterea certitudinii, totalității, a unei integrități în fine dobândite și ineluctabile. „totul este-n adâncul ființei/dar omul trăiește-amăgirea nimicului/ceva e țărml arzător cu neputință de-atins/noi fără să vrem suntem cu deznădejde/TOTUL”. În cele „Șapte singurătăți pentru o insulă” viziunea feerică a insulei face dintr-un cântec despre singurătate un imn al creației și semnificației lumii. Revendicările sufletului se rostesc asemeni primelor șapte zile ale începutului de lume. Instanța insulară are ca zestre propria viziune despre lume, propriile concepte aproape păgâne de frumusețe, adevăr și fericire. Atașamentul pasional, visceral de acest pământ, de această stâncă nu are din fericire alt chip decât al seducției pe care trupul femeii iubite o conține și o dăruie. Obscur, carnal, dorul fără sațiu și nemântuit naște eroticul în adâncul sacrului. Iubirea deschide larg ferestrele peste un peisaj solar, strălucind de veșnicie.

* *Morina, Mimmo. Io, Mimmo Morina. Cuvânt înainte de Wole Soyinka, laureat al Premiului Nobel. Selecție și postfață de Horia Zilieru. Timișoara. Ed. Helicon, 1996, 118 p*

MILIONARUL J. A. MICHENER

de ION CREȚU

A murit scriitorul american James A. Michener. A scris milioane de cuvinte, a vândut zeci de milioane de exemplare, a donat - din ce a câștigat ca scriitor - peste o sută de milioane de dolari. Nu a scris niciodată cu privirea ațintită la istoria literară, ci la cititorii săi, milioane, care l-au iubit și l-au apreciat. S-a născut în 1907 din părinți necunoscuți și a murit din proprie voință în 1997.

Michener nu este cunoscut cititorului român, nici unul dintre romanele sale nefiind tradus, după știința mea, în limba română. Cauza acestei stări de lucruri trebuie căutată în faptul că editorii nu l-au considerat nici suficient de interesant - Michener nefiind mișcat de latura inovativă a meseriei -, nici suficient de preocupat de teme generale ale umanității - lumea sa fiind una mai degrabă națională, de interes pur american. Am dedicat, în anul 1993, o amplă cronică în mai multe episoade romanului său, **The Novel - Romanul**, în suplimentul **Fețele Culturii**.

Prezentăm mai jos o sinteză a câtorva dintre ecourile recente la moartea lui James Michener. Potrivit multor critici, Michener este considerat o piatră de hotar pentru numeroase generații de cititori americani, pentru standardul după care judecă ei literatura, un motiv, înainte de toate, să continuăm să-l citim. Prins între snobi și gustul popular, Michener nu a fost nici snob, nici popular. Oricine este întrebat ce crede despre James Michener trebuie să cântărească un număr de răspunsuri. Armata de asistenți angrenați în munca de cercetare și care deseori ofereau detalii lipsite de relevanță pentru cărțile lui din ultima parte a vieții vin imediat în minte. La fel intrigile construite după o formulă fixă, proza scrisă după o anumită formulă și saltul în topul listei de bestsellers. Dar și exemplarele din Michener, cu cotoarele tocite și colțurile paginilor îndoite care umplu jumătate din casele americane. Unii scriitori isteți pot încerca și un alt tip de răspuns, și anume că succesele lui Michener au făcut posibil pentru editori să publice și un număr de scriitori „adevărați”. Dar mai este ceva. Michener a fost totdeauna modest în privința sa. El a murit în mod curajos, a trăit în mod generos, a dus o viață onorabilă și a afirmat că înșiși scriitorii prosperi, cum este el, nu sunt totdeauna judecați doar după vorbe.

Deși avea o vârstă la care mulți confrăți sunt preocupați de încheierea socotelilor cu această lume și pregătirea pentru marea aventură, James Michener a trăit până în ultima clipă obsedat de datoria lui față de cititor și animat de o imensă generozitate. Cu un an în urmă, la 18 octombrie, avea loc la Universitatea din Texas festivitatea de decernare a medaliei AAM pentru filantropie a Asociației Americane a Muzeelor lui James Michener și soției sale Mari. Soții Michener și-au dedicat avera și eforturile în sprijinul artelor și și-au dăruit colecțiile diferitelor instituții de cultură și învățământ - cu singura pretenție (se spunea în alocuțiunea ținută cu acest prilej) ca donațiile să fie folosite cum trebuie și să fie disponibile pentru toți cei care vor să se

înfrupte din ele. Părți din colecțiile lor au fost date în stânga și în dreapta diferitelor muzee din America. „Am știut de la început, scria Michener, că un colecționar este un custode pentru o scurtă perioadă de timp, după care are obligația să treacă colecția publicului”.

Ce departe suntem de imaginea colecționarului egoist, așa cum a fost el descris de Călinescu! Colecția de pictură americană secolului XX - 375 de pânze reprezentând aproape fiecare tendință majoră a secolului - a fost dăruită Universității din Texas (Austin) - împreună cu suma de cinci milioane de dolari, capitalul de bază destinat construirii unei noi clădiri muzeale. Prin voința donatorului, intrarea în expoziție este liberă, fără restricții, în fiecare zi a săptămânii - inclusiv duminica - exceptând sărbătorile legale. O splendidă colecție numărând 5.400 de stampe japoneze a luat drumul Academiei de Artă din Honolulu. Michener a pus, de asemenea, bazele unui muzeu în Doylestown, Pennsylvania, orașul lui natal, și a oferit Universității din localitate șapte milioane de dolari. Suma totală donată de Michener pentru sprijinul artei, în colecții, burse, programe educaționale și cercetare, în sprijinul tinerilor scriitori, depășește 100 de milioane de dolari! Există cuvinte pentru a lăuda cum se cuvine asemenea generozitate?!

Steve Wartenberg nota într-un *faire-part*: „James A. Michener a scris cândva un sonet: „*Some claim that when a life like this is done/It's like the setting of a noble sun*”. Soarele a apus când acest nobil bărbat.../a murit joi după masă (16 oct. n.n.) de un blocaj renal... A murit la proprietatea sa din Austin, Texas, înconjurat de câțiva prieteni la zece zile după ce a hotărât să se deconecteze de la aparatul de dializă”.

Același Steve Wartenberg scrie că în fiecare zi, indiferent cum se simțea, sau indiferent de timp ori de programele la televizor, Michener începea cu un pahar de suc de grapefruit și se pornea pe lucru, ciocănind cu două degete lungi și strâmbe pe clapele unei vechi mașini de scris. „Sunt un profesionist”, mărturisea Michener. „Indiferent ce fac, încerc din greu să fac cât pot eu de bine”. Să încerce din greu a fost un lucru de la sine înțeles pentru Michener care a crescut foarte sărac în Doylestown. Indiferent cât a devenit de bogat,

s-a considerat întotdeauna cel mai sărac copil din oraș și a continuat să muncească din greu pentru a deveni ceva. Chiar bolnav fiind, legat într-un cărucior și în ciuda dializei pe care o făcea de trei ori pe săptămână, Michener a continuat să scrie în fiecare zi, rămânând optimist în privința viitorului, deși era conștient că nu prea avea viitor.

Potrivit lui Albin Krebs, la rubrica „Michener”, în *Who'e Who in America* stă scris 3 februarie 1907. Dar în amintirile sale, publicate în 1992, scriitorul declară că împrejurările nașterii sale rămân confuze că nu știe cine-i sunt părinții. *Tales of the South Pacific*, colecția de povestiri începută pe când era în marină în timpul celui de-al doilea război mondial, îi aduce premiul Pulitzer, în 1948. La început nu a fost un bestseller, deși mai târziu a devenit un musical clasic pe Broadway, grație cuplului Richard Rodgers și Oscar Hammerstein, și un film de succes. Dar numai când și-a mutat atenția de la povestiri spre saga monumentale - începând cu **Hawaii**, în 1959 - s-au grăbit cititorii să-și smulgă din mâini cărțile lui și ele s-au transformat aproape în mod automat în bestsellers, uneori chiar înainte de a ajunge în librării. În 1992, Michener a devenit unul dintre cei doar opt autori care scriseseră șase sau mai multe bestsellers în cei cincizeci de ani de când săptămânalul *New York Times* ține o listă cu bestsellers.

În anii care au urmat romanului **Hawaii**, scrie Albin Krebs, Michener a fost deseori privit cu oarecare dispreț de critici. Folosind o formulă epică proprie, Michener țesea narațiuni mari, după moda veche, cu familii epice numeroase, mișcându-se cu abilitate printre evenimente istorice bine documentate. Ca scriitor, lui Michener i-a plăcut să celebreze virtuțile poporului american ca patriotismul, cumpătarea, bunul simț și curajul și să-și îmbogățească narațiunile educative cu detalii precum originile geologice și preistoria subiectului pe care și l-a ales.

Pentru a strânge informații pentru cărțile sale, Michener se muta deseori în locul despre care urma să scrie și se lăsa pătruns de atmosfera locului respectiv, aduna date amănunțite. În 1981, de exemplu, a acceptat invitația guvernatorului William P. Clements, Jr. să scrie despre Texas. S-a mutat la Austin, din Maryland unde locuise, pentru a se documenta despre **Chesapeake** (1978). Din Austin, el și echipa lui au călătorit în toate părțile statului, au intervievat numeroși localnici și au strâns material documentar pentru romanul care trata despre istoria Texasului, cultura și oamenii care au locuit pe acele meleaguri din cele mai vechi timpuri până în prezent. În 1985, când a apărut romanul **Texas**, cele 1.096 de pagini ale sale au avut un succes mai mare decât oricare dintre romanele sale anterioare, iar Random House a declarat că prima tranșă de 750.000 de exemplare a fost cea mai mare din istoria companiei. Michener avea 75 de ani când a ieșit romanul pe piață, iar sănătatea lui devenise șubredă, dar imediat s-a angajat la o altă uriașă corvoadă literară.

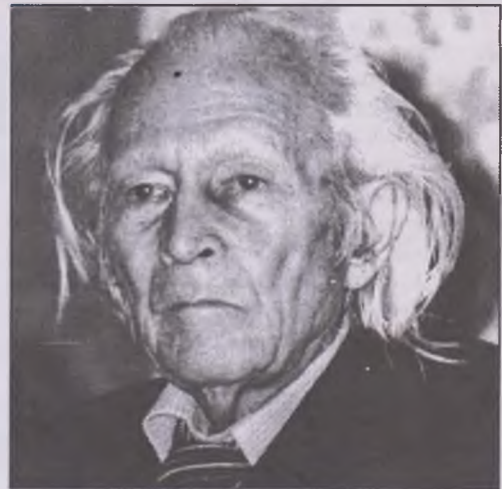
Tipic pentru răspunsul oferit de critici celor mai multe dintre operele lui Michener este cel dat de Orville Prescott la *New York Times*, care a scris despre **Hawaii**, când a apărut în 1959: „Poate că nu va face niciodată istorie literară, dar pentru o vreme a făcut istorie editorială”.

„Trăiesc ca și când aș fi avut un serviciu toată viața și am ieșit la pensie cu o pensie mică și niște bani puși deoparte pentru zile negre...”

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

S-a creat deja o tradiție ca, la împlinirea unei vârste rotunde, scriitori importanți ai noștri să fie sărbătoriți la sediul Uniunii Scriitorilor din Calea Victoriei, nr. 115. Săptămâna trecută, în prezența unui public numeros, i-am revăzut bine dispuși pe Constantin Olariu, George Lăzărescu, Ernest Verzea, Romulus Vulcănescu, Constantin Nisipeanu. Emil Manu a absentat, fiindcă nu e transportabil. Au vorbit despre omagiați: Ioserf Bologh, Vasile Tomescu, Valeriu Râpeanu, George Anca, Nicolae Țone, Dan Tărchilă, Laurențiu Ulici și ambasadorul Indiei la București. În pagina de față oferim câteva imagini.

Așa cum anunțam și în numărul trecut al revistei noastre, „A doua întâlnire a scriitorilor români și de expresie română de pretutindeni” a putut avea loc, în aceste vremuri de austeritate, grație sponsorizării integrale acordate de B.C.R., B.R.D., B.R.C.E. și C.E.C.